

**KADIN, BARIŞ VE GÜVENLİK GÜNDEMİ:
ULUSLARARASI SİYASETE FEMİNİST
MÜDAHALELER VE SINIRLARI**

**THE WOMEN, PEACE AND SECURITY AGENDA:
NEGOTIATIONS BETWEEN FEMINIST APPROACHES
AND GLOBAL POLITICS**

Bilge ŞAHİN*

ÖZ

Kadınların silahlı çatışmalardaki deneyimleri ve barış süreçlerine dahil edilmeleri, yirminci yüzyılın başından beri çeşitli kadın hareketleri tarafından dile getirilmektedir. Feminist yaklaşımlar, uluslararası güvenlik politikalarında toplumsal cinsiyete dayalı güç ilişkilerine ve militarist politikalara karşı duruş sergilemektedirler. Kadınların çatışma ve çatışma sonrası deneyimlerinin uluslararası politikada ele alınması ise Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi'nin 2000 yılında Kadın, Barış ve Güvenlik (KBG) konulu 1325 sayılı kararı kabul etmesiyle başlamıştır. Bu makale, KBG Gündeminin oluşumuna giden süreçteki feminist hareketleri ve yaklaşımları incelemektedir. KBG kararları analiz edilerek, feminist yaklaşımların ve ideallerin BM'nin güvenlik söylemi içinde ne ölçüde ele alındığı da incelenmektedir. Bu makale, KBG Gündeminin önemini ve katkılarını vurgularken, kararları etkileyen siyasi dinamikleri ve feminist müdahalelerinin sınırlarını da irdeleyecektir. Metodolojik olarak, KBG Gündemi kararları ve ilgili akademik literatür incelenecektir. Bu çalışmayla KBG Gündemindeki en son

* Dr. Öğr. Üyesi, Institute of Social Studies (ISS) Erasmus University Rotterdam, sahin@iss.nl, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2101-7074>

* Makale Geliş Tarihi / Article Received: 02.06.2023
Makale Kabul Tarihi / Article Accepted: 19.07.2023

gelişmeler de ele alınarak literatüre tamamlayıcı bir katkıda bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Güvenlik, Birleşmiş Milletler, Savaş, Feminist Barış Yaklaşımları, Toplumsal Cinsiyet.

ABSTRACT

Women's experiences during conflict and peace have been discussed by women's movements since the beginning of the twentieth century. Feminist approaches have focussed on challenging gendered power relations and militarist politics. When United Nations Security Council (UNSC) adopted Resolution 1325 on Women, Peace and Security (WPS) in 2000, women's experience in conflict and post-conflict received recognition at the international level. This article provides a historical background for the WPS Agenda and presents the feminist ideas behind it. It also explores to what extent these feminist objectives have been tailored and negotiated within the UN's security discourse. While this article emphasizes the significance and contributions of the WPS Agenda, it will also scrutinize the political dynamics within which the Agenda operates. Methodologically, the WPS Resolutions, and relevant academic works will be analysed. By analysing the most recent resolution on the WPS, this article will provide a complementary contribution to the literature.

Keywords: International Security, United Nations, War, Feminist Peace Approaches, Gender.

GİRİŞ

Kadınlar savaş sırasında çok çeşitli şiddet eylemleri ve zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Kadınlar savaşta silahlı gruplarda ya da ordularda görev aldıkları gibi savaşın sona ermesi için çalışan çeşitli oluşumların içinde de yer alabilmekte (Darden vd., 2019; Dayal ve Christien, 2020), bizzat şiddete maruz kalmakta (Kreft, 2020) ve savaşın sosyoekonomik sonuçları altında hayatta kalmaya çalışmaktadırlar (Sahin, 2020). Savaşın sona ermesi ise kadınlar için hayatın normale dönmesi anlamına gelmemektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı güç ilişkilerinden kaynaklanan zorluklar savaşın etkileriyle birleşerek kadınlara hayatlarını yeniden inşa etmede sorunlarla ve hatta farklılaşan şiddet eylemleriyle

karşılaşmalarına neden olmaktadır. Kadınlar savaşlar resmi olarak bittiğinde dahi askerlerden, polislerden ve hatta barışı koruma misyonu yetkililerinden cinsel şiddet görmektedir. Yerlerinden edilmiş, sığınmacı ve mülteci olan kadınlar için şiddet, göç yollarında ve kamp alanlarında devam etmektedir (Hovikivi ve Reeves, 2020). Ayrıca savaş sırasında olduğu gibi savaş sonrası aile içi şiddet de artmaktadır (Mannel vd., 2021). Son olarak kadınların savaşta kazanan ya da kaybeden tarafta olmaları ve savaş sırasında tecavüze maruz kalarak hamile kalmaları, savaş sonrasında toplumda onlara yönelik tavırları değiştirmekte ve çoğu zaman dışlanarak sosyoekonomik destekten yoksun kalmalarına neden olmaktadır (Jacobson, 2013). Kadınlar maruz kaldıkları şiddete rağmen hem hayatta kalmaya çalışmakta hem de ait oldukları toplumda, vatandaşı oldukları ülkede ve uluslararası alanda barışın inşası için önemli girişimlerde bulunmaktadırlar. Tarih boyunca uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması için anti-militarist ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dayanan barışçıl yaklaşımlar benimsemişlerdir (Otto, 2006: 114).

Toplumsal cinsiyete dayalı güç ilişkileri kadınların savaşta deneyimlerinin belirlenmesinde çok temel bir etkiye sahiptir. Toplumsal cinsiyet, kadınlar ve erkekler arasında sosyal ve kültürel dinamiklerin inşa ettiği hiyerarşi ve güç ilişkisini ifade etmektedir. Kadınların ve erkeklerin rollerini ve erkeklerin kadınlar üzerindeki hakimiyetini belirleyen bu güç ilişkisi kadınların toplumda baskıya, marjinalleşmeye ve doğrudan şiddete maruz kalmasına neden olmaktadır (Foucault, 2007). Bu güç ilişkisi aynı zamanda yerel, ulusal ve uluslararası seviyedeki siyaset, ekonomi ve hukuk alanlarına da nüfuz ederek hayatın her alanında etkisini göstermektedir (Butler, 2008). Savaş, toplumsal cinsiyetin etkisinin görüldüğü alanlardan bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınların savaşta maruz kaldığı şiddet sadece savaşta meydana gelmemekte, savaşın bir uzantısı olarak barış zamanında da ortaya çıkmaktadır (Cockburn, 2013). Bu şiddet eylemleri toplumsal cinsiyetten kaynaklanmaktadır ve toplumsal cinsiyetin doğallaştırdığı ve meşrulaştırdığı algılar doğrultusunda gücün ve hakimiyetin ortaya çıkış biçimi olarak görülmelidir (Bourke, 2007). Barış döneminde kadın bedenine yüklenen anlamlar ve kadınların toplum içinde sahip oldukları roller, savaş zamanı da kadının bedenine yönelik algının ve kadınların deneyimlerinin belirlenmesinde etkili olmaktadır. Örneğin, barış döneminde ailenin ve toplumun devamlılığını sağlamaktan sorumlu olan kadınların bedenleri, savaş zamanında toplumun kimliğine ve devamlılığına zarar vermek amacıyla düşman tarafından cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Bir başka örnek de kadınların aile içi görevleri nedeniyle savaş sırasında ev içinde bakmakla yükümlü oldukları yaşlıları ve çocukları bırakıp kaçamamaları ve daha fazla şiddete maruz kalmalarıdır. O halde savaşta kadınların deneyimledikleri şiddet, barıştan savaşa

ve savaştan tekrar barışa devamlılık göstermektedir (Şahin, 2021). Savaş, toplumsal cinsiyet dinamiklerinden etkilenmekte ve bu dinamiklerin yeniden üretilerek güçlenmesine alan sağlamaktadır.

Savaşın uluslararası siyasette ele alınışı da toplumsal cinsiyet temelli güç ilişkilerini güçlendirmektedir. Kadınların savaşta maruz kaldıkları şiddet ve savaşın gerçekleşmesi ya da sona ermesinde oynadıkları roller uluslararası siyasette uzun yıllar göz ardı edilmiştir. Kadınların bu şekilde dışlanmaları, savaşa içkin hiyerarşik güç ilişkilerinin güçlenmesine neden olmuştur. Savaşa dair söylemler (erkek) savaşçılara, liderlere ve savaşın kazanılıp kaybedilmesine odaklanmış, kadınlar bu anlatıda sadece kurban ya da korunması gereken olarak ele alınmışlardır. Kadınların özellikle kurban olarak ele alınması hakları gasp edildiği için değil, kadınlara yönelik şiddetin 'aile onuruna', 'aile mülküne', 'toplumun üretkenliğine' zarar verdiği için dile getirilmiştir. Erkeklik kamusal alanda aktif olan, koruyucu olan, karar alan, korunmaya ihtiyaç duymayan olarak tanımlanmaktadır. Böylece toplumsal cinsiyet temelli güç ilişkisinin dayattığı şekilde kadınlar aile ve toplum içindeki rolleri üzerinden ele alınmaya ve korunmaları erkek egemenliğindeki devlet ve savaş tarafından sürdürülmeye devam etmektedir (Tickner, 2019: 18).

Ancak uzun yıllar devam eden feminist müdahaleler sonucunda uluslararası siyasette güvenlik ve barış alanlarında kadınlara yönelik sorunlar konuşulmaya ve bu alanlarda kadınlara söz hakkı verilmeye başlanmıştır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK)'nin Kadın Barış ve Güvenlik (KBG) Gündemi adı altında 2000 yılından itibaren almaya başladığı kararlar bu gelişimin yaşanmasındaki en büyük dönüm noktasını teşkil etmektedir. Söz konusu kararların, bir yandan büyük bir feminist zafer olduğu kabul edilirken, diğer yandan da feminist ideallerin gerçekleşmediği tam tersine bu ideallerin eril ve militarist BMGK bünyesinde araçsallaştığı dile getirilmektedir (Davies ve True, 2019; George ve Shepherd, 2016; Pratt, 2013). Bu makalede söz konusu tartışmanın üzerinde durularak KBG Gündeminin oluşturulmasında etkili olan feminist müdahalelerin hedeflerinin ne olduğuna ve kabul edilen kararlarda bu hedeflerin ne ölçüde yer bulabildiğine odaklanılmaktadır. Makalede teorik olarak, feminist güvenlik yaklaşımları söz konusu tartışmanın genel çerçevesini oluşturmak için kullanılmaktadır. Feminist güvenlik yaklaşımları geleneksel devlet-merkezli güvenlik anlayışını eleştirmekte ve insanların merkeze alındığı bir güvenlik anlayışını benimsemektedir. Ancak bunu yaparken insanların ortak güvenlik sorunlarının olmadığını ve farklı güç dinamikleri nedeniyle güvenlik algısının ve tehditlerinin farklılaştığını ortaya koymaktadır. Feminist güvenlik yaklaşımları özellikle toplumsal cinsiyet temelli güç ilişkilerinin kadınların ve erkeklerin güvenlik algısını nasıl değiştirdiğine odaklanmaktadır. Bu yaklaşımlar

ayrıca güvenliğin sağlanılmasında militarist yöntemlerin kullanılmasına da karşı çıkarak çözüm olarak sunulan militarizmin daha fazla şiddetin ortaya çıkmasına neden olacağını savunmaktadır (Heathcote, 2022; Wibben, 2020).

Metodolojik olarak bu çalışma, KBG Gündemi içinde alınan kararların ve söz konusu alana ilişkin akademik literatürün kapsamlı bir incelemesidir. İlk olarak, uluslararası siyasette kadınların savaştaki deneyimlerini ve rollerini görünür kılmak ve bu konuda politika geliştirmek üzere kurulan feminist barış oluşumları ele alınacaktır. Söz konusu feminist barış oluşumlarının uluslararası siyaset içinde nasıl hareket ettikleri ve KBG Gündeminin kabulüne giden süreçte ne gibi gelişmelerin yaşandığı incelenecektir. Bu makale daha sonra KBG Gündeminde kabul edilen kararları ve bunların kadınların savaştaki deneyimlerinin ele alınması için sağladığı kazanımları analiz edilecektir. Bir sonraki bölümde, söz konusu Gündem içinde yer almayan ya da araçsallaştırılan feminist ideallerden bahsedilerek sorunlu alanlar ortaya konacaktır. Son olarak, 2019 yılında kabul edilen KBG Gündeminin en son kararı olan 2467 sayılı kararda, bu çalışmada ortaya konulan sorunlu konuların ne ölçüde devam edip etmediği sorgulanacaktır. Tarih boyunca feminist hareketlerin mücadeleleri ve KBG Gündemiyle birlikte bu mücadelelerin ne ölçüde başarılı olduğu feminist literatürde geniş bir şekilde ele alınmıştır (Jansson ve Eduards, 2016; Otto, 2018; Shepherd, 2016). Ancak benzer bir inceleme KBG Gündemi içinde kabul edilen en son karar olan 2467 için yapılmamıştır. Bu çalışmayla KBG Gündemindeki en son gelişmeler de ele alınarak literatüre tamamlayıcı bir katkıda bulunulacaktır.

1. KBG GÜNDEMİNE GİDEN TARİHSEL GELİŞMELER

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesini savunmak amacıyla Kuzey Amerikalı feminist kadınların önderliğinde Batı Avrupalı feministlerin de katılımıyla 1915 yılında Hollanda'nın Lahey kentinde bir toplantı düzenlenmiştir. Bu toplantıda savaşın nasıl sona ereceği ve savaş sonrası uzun süreli barışın kurulması için nelerin yapılması gerektiği tartışılmış ve bu yönde bir plan hazırlanmıştır (Otto, 2006: 114). Seçilen delegeler aracılığıyla bu plan savaşan devletlere ziyaretler düzenlenerek açıklanmış ve bu devletlere savaşı durdurmaları için çağrıda bulunulmuştur. Kadınların oluşturduğu planda barışın temelini demokrasiye dayalı özgürlük olduğunun, halklara kendi kaderlerini tayin hakkı tanınması gerektiğinin, silahsızlanmanın evrensel bir şekilde gerçekleşmesinin ve insanların ihtiyaçlarını gerçekleştirebilecekleri ekonomik kalkınma ve refaha ulaşılmasının üzerinde durulmuştur. Ayrıca uluslararası düzeni ve barışı denetlemesi için uluslararası bir örgütün kurulması da dile getirilmiştir. Bu plandaki birçok unsur 1918 yılında Woodrow Wilson'ın 14 ilkesinde de dile getirilecek olsa da söz konusu toplantı ve bu toplantıda alınan kararlar uluslararası

siyasette önemli bir yer bulamamıştır. Ancak bu durum kadınların barışın savunulması için uluslararası alanda seslerini duyurma çabalarını engellememiştir. 1919 yılında İsviçre'nin Zürih kentinde tekrar toplanan bu grup uluslararası alanda uzun süreli barışın korunması amacıyla Özgürlük ve Barış için Uluslararası Kadın Birliği (*Women's International League for Peace and Freedom – WILPF*) adındaki kadın barış örgütünü kurmuşlardır (Tickner ve True, 2018: 223).

WILPF, Birinci Dünya Savaşı sonrasında imzalanan Versay Barış Antlaşması'nı, savaşın mağluplarına haksız ve gereksiz yükler yüklenmesi, savaşın galiplerinin işlemiş oldukları suçların görmezden gelinmesi, sömürge altındaki halklara kendi kaderini tayin hakkının tam anlamıyla tanınmamış olması ve silahsızlanmanın tek tarafı olarak savaşın mağluplarına yönelik kabul edilmesi nedenleriyle eleştirmiştir. Bu koşullarda inşa edilecek olan barışın uzun süreli olmayacağı ve başka bir felakete yol açacağı ileri sürülmüştür. Bu süreçte barışın korunması için çalışmalarına devam eden WILPF benimsemiş olduğu liberal ideoloji doğrultusunda daha güçlü uluslararası örgütlenme, insan hakları sisteminin kurulması, askeri güce bağlı olmayan yeni bir güvenlik tanımının geliştirilmesi ve saldırıların sona ermesi için dünya çapında iş birliğini sağlayan yapıcı uygulamaların oluşturulması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca birçok aktif savaş bölgesine (1926'da Haiti ve 1927'de Çin ve Hindistan) giderek bölgedeki feminist barış aktivistleri ve örgütleriyle iş birliği geliştirmeye çalışmıştır. Aynı zamanda uluslararası konferanslarda faşist rejimlerin yükselişini önleme amaçlı ekonomik ve silah ambargolarının oluşturulması yönünde baskı grupları kurmuştur (Confortini, 2012: 9-11).

İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması WILPF içinde büyük bir sarsıntıya neden olmuş ve savaşın durdurulmasında etkili olamadıkları için örgütün çalışmalarına devam edip etmemesi konusunda tartışmalar yaşanmıştır. Bunun üzerine 1946 yılında Lüksemburg'da bir araya gelmişlerdir. Toplantı sonucunda, savaş dönemi yaşanan yıkım ve çekilen acıların bir daha yaşanmaması için neler yapılması gerektiğinin bir an önce belirlenmesi ve bu doğrultuda hareket edilmesinin önemi vurgulanmıştır. Buna ek olarak, WILPF'in faaliyetlerine devam etmesi gerektiği yönünde çoğunluk karar almıştır. Bu toplantıda ayrıca feminizm ve barış arasındaki ilişki de tartışılmıştır. Genel anlamda kadınların özgürleşmesinin barışın sağlanmasına katkıda bulunacağı öne sürülmüş, ancak kadınların özgürleşmesinin barış için yeterli olmadığı ama bunun bir parçası olduğu savunulmuştur. Özellikle toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması devletlerin ve uluslararası sistemin eşitlik temelinde yeniden inşa edilmesine, toplumun belli bir grubuna yönelik şiddet ve tahakküm ilişkileri kurulmasındansa kolektif güç

dengeşinin tesis edilmesine zemin hazırlayacaktır. Kadınların tam anlamıyla özgürleşmesinin ise sadece dünyada barış ve adalet kurulduğunda gerçekleşeceği dile getirilmiştir. Barış ve kadınların özgürlüğü böylece iç içe geçmiş, birbirine bağlı koşullar olarak kabul edilmiştir (Confortini, 2012: 10-12). WILPF stratejik ve siyasi kararlar almanın yanı sıra o dönemde teorik olarak da barışa yönelik feminist yaklaşımların gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Feminist güvenlik yaklaşımları, güvenliği sadece fiziksel güvenlik ve barışı sadece savaş üzerinden tanımlamamakta, yapısal şiddetin varlığını da güvenlik ve barışa tehdit olarak görmekteyler. Yapısal şiddet, ilk olarak Galtung (1969) tarafından failin görünür olmadığı, belirli kurumlardan ve sosyal yapılardan kaynaklanan ve ekonomik, siyasi ve sosyal yapıların belirli grupların gelişimini veya temel ihtiyaçlarını göz ardı etmesini ve onlara zarar vermesini kasteden şiddet biçimi şeklinde tanımlanmıştır. Feminist yaklaşımlar toplumsal cinsiyet temelli güç ilişkilerinden kaynaklanan yapısal şiddeti de bu yaklaşım kapsamında ele almaya başlamışlardır. Toplumsal cinsiyet kişinin etnik kimliği, sınıfı, milliyeti, siyasi görüşü, dini aidiyetiyle etkileşerek baskı, dışlama, marjinalleşme gibi yapısal şiddete neden olmaktadır. Şiddet gerek savaş zamanında gerekse de barış döneminde aile, toplum ve devlet tarafından devam ettirilmektedir. Güvenlik algımız bireysel güvenlikten öte siyasi varlığımızla ve devletin güvenliğiyle doğrudan ilgili hale gelmektedir. Feminist güvenlik yaklaşımlarının öne sürmeye çalıştığı temel nokta, şiddetin sadece tek bir eylemden ibaret olmadığı, yapısal eşitsizliğin ve toplumsal cinsiyet ilişkilerinin bir yansıması olduğudur (Yadav ve Horn, 2021: 105). O halde savaşın olmadığı durumlarda yapısal şiddet ve hatta toplumsal cinsiyetten kaynaklanan fiziksel ve psikolojik şiddet kadınlar için devam etmektedir. Savaşın olmadığı durum sadece negatif bir barış oluştururken, yapısal şiddetin olmadığı durum pozitif barışı gerçekleştirmektedir. Feminist güvenlik yaklaşımlarının da ulaşılması gerektiğini savundukları durum pozitif barıştır. Bu yaklaşım, feminist barış hareketleri tarafından da savunulmaktadır. 1985 yılında Kanada'nın Halifax şehrinde gerçekleşen Kadınların Uluslararası Barış Konferansı'nda dünyanın dört bir yanından katılan kadınlar güvenlik ve barışa dair sorunları işsizlik, aile içi şiddet gibi daha görünür sorunlardan militarizm, ırkçılık ve cinsel ayrımcılık gibi daha yapısal sorunlara kadar kapsamlı bir şekilde ele almışlardır (Tickner, 2019: 15-18).

Feminist güvenlik yaklaşımları, sadece kadının güvenliğini koruyan bir anlayıştan ziyade toplumsal cinsiyet temelli güç ilişkilerini dönüştürebilecek bir güvenlik anlayışını temel almaktadır. Kadınların maruz kaldıkları şiddet sadece savaşa özgü bir durum değildir, savaşın öncesinde de var olan ve savaş sonrasında da var olmaya devam edecek toplumsal cinsiyet temelli güç dinamiklerinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle feminist güvenlik yaklaşımları güvenliğin

tanımını klasik anlamda savaşın ya da silahlı çatışmaların olmadığı durumla sınırlı tutmaz ve günlük hayatta toplumsal cinsiyet temelli güç dinamiklerinin oluşturduğu yapısal şiddete de odaklanırlar (Jansson ve Eduards, 2016: 6). WILPF de benzer bir şekilde kadınların ve genel olarak sivillerin savaşta maruz kaldıkları şiddetin ortadan kaldırılması, kadınların barış süreçlerine dahil edilmeleri ve savaşların daha insancıl olması için kuralların geliştirilmesinden ziyade savaşların tamamen ortadan kalkmasını içeren bir barış anlayışını savunmaktadır. Bu anlayış aynı zamanda yapısal eşitsizliklerin ve baskıların da ortadan kalktığı pozitif bir barıştır (Tickner, 2019: 15).

Soğuk Savaş dönemi boyunca, WILPF başta BM Ekonomi ve Sosyal Konseyi olmak üzere çok sayıda BM organında danışman statüsü kazanmıştır. Bu rolü WILPF'e çok sayıda devletle iletişime geçerek yukarıda bahsedilen alanlarda baskı grubu oluşturmasını ve farklı kadın gruplarıyla iş birliği yapmasını sağlamıştır. WILPF'in BM sistemi içindeki rolü aynı zamanda birçok feminist akademisyen ve aktivistin uluslararası siyasete müdahalede bulunmasını ve BM ile yapılan müzakereler sonucu 1975-1985 yılları arasında "Kadın On Yılı"nın ilan edilmesini sağlamıştır. Bu sürecin en önemli ürünlerinden biri 1979 yılında BM bünyesinde kabul edilen Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) olmuştur. Toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen CEDAW, sözleşmeyi imzalayan devletlerin kadınlara yönelik ayrımcılığın tüm biçimlerini önlemek, kadınların toplumsal durumlarını iyileştirmek, toplumsal cinsiyet ilişkilerini ve toplumsal cinsiyete dayalı yargıları değiştirmek üzere düzenlemelerde bulunmalarını sağlamaktadır. "Kadın On Yılı" içerisinde ayrıca her beş yılda bir hükümet dışı kuruluşların, feminist sivil toplum örgütlerinin ve kadın gruplarının katılım sağladığı BM Dünya Kadın Konferansları gerçekleşmiştir (Chinkin ve Charlesworth, 2006: 938). Bu konferanslarda, eşit ücret sorunu, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve ayrımcılık, toprak hakkı ve diğer insan hakları alanlarına yönelik politikaların geliştirilmesine çalışılmıştır. Ayrıca anti-militarizm ve silahsızlanma üzerinde durularak kadınların savaşta maruz kaldıkları şiddetin temel nedenleri tartışılmıştır. Bir başka deyişle, bu toplantılarda negatif barıştan öte pozitif barışın kurulmasının gerekliliği savunulmuştur (Otto, 2006: 124-125).

Bu konferansları takiben 1993 yılında Viyana'da insan hakları üzerine düzenlenen uluslararası konferansta kadınların insan haklarının tanınması ve korunması üzerinde durulmuştur. Bu konferansın bir sonucu olarak BM, 1994 yılında, ilk defa Kadına yönelik Şiddet üzerine Özel Raportör olarak Radhika Coomaraswamy'i seçmiştir. Bunun yanı sıra kadınların insan haklarının BM insan hakları politikalarında temel bir yere sahip olması gerektiği kabul edilmiştir. Bir diğer önemli toplantı olan 1995 yılında Pekin'de gerçekleşen Dünya Kadın

Konferansı ise, o döneme kadar yapılan en büyük konferans olmuş ve sonucunda yayınlanan Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu kadın haklarının uluslararası alanda güvence altına alınması için büyük önem teşkil etmiştir (Shepherd, 2008: 387). Bu konferansta kadına yönelik şiddetin önlenmesinin ve ortadan kaldırılmasının, kadınların barış süreçlerinden kalkınma faaliyetlerine kadar hem karar alma hem de uygulama alanlarında katılımlarının sağlanmasının önemli bir gereklilik olduğu ortaya konmuştur (Pratt ve Richter-Devroe, 2011: 491).

20. yüzyılın başlarından itibaren güçlenerek büyüyen feminist barış hareketleri ve feminist güvenlik yaklaşımlarıyla birlikte kadınların uluslararası alandaki görünürlükleri artmış ve 21. yüzyılın başında BMGK, kadınlar üzerine bir toplantı düzenlenmesi ve konuya ilişkin karar alınmasının gerekliliğini ortaya koymuştur. BMGK'nin başkanlığını Bangladeş'in yaptığı dönemde (Mart 2000) Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu kararları doğrultusunda hareket edilmesi ve kadın, barış ve güvenlik alanlarında Hükümet dışı Kuruluşlar Çalışma Grubunun kurulması kararı alınmıştır. 2000 yılının Mayıs ayında kurulan, içinde WILPF, *Amnesty International* (Uluslararası Af Örgütü), *International Alert*, *Women's Commission for Refugee Women and Children* ve *Hague Appeal for Peace*'in bulunduğu bu grup temelde kadınların barış süreçlerine katılımlarının sağlanması ve BMGK'de kadın, barış ve güvenlik alanında bir oturum yapılması için tavsiye kararları çıkartmayı amaçlamışlardır (Shepherd, 2008: 387-388). Ekim ayında, BMGK'ye Namibya'nın başkanlık yaptığı dönemde Windhoek Deklarasyonu ve akabinde kabul edilen barışı koruma misyonlarında toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılmasına yönelik Namibya Eylem Planı'nın etkisi Konsey'de gerekli alanı oluşturmuş ve kadın, barış ve güvenlik konularında bir oturum düzenlenmiştir. Bu oturumu takiben 31 Ekim 2000 tarihinde KBG Gündeminin ilk kararı olan 1325 sayılı karar kabul edilmiştir (Jansson ve Eduards, 2016: 3; Pratt ve Richter-Devroe, 2011: 492; Tryggestad, 2009: 546-547).

KBG Gündeminin oluşumunda, günümüzde geliştirilmesinde ve devletlerin bu kararlara uyup uymadığının denetlenmesinde WILPF'in çok temel bir görevi bulunmaktadır. Ancak söz konusu kararlarda her ne kadar Küresel Kuzey'de ortaya çıkan beyaz ve liberal feminizmin etkisi olsa da Dünya Kadın Konferansları ve Bangladeş ve Namibya'nın BMGK'deki etkileri göz önüne alındığında Küresel Güney'deki feminist kolektiflerinin de süreçte önemli rol oynadıkları belirtilmelidir (Basu, 2016: 366; Shepherd, 2021: 224). Özellikle Afrika kıtasındaki feminist oluşumlar 1325 sayılı kararın alınmasında önemli rol oynamışlardır. Örneğin, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformuna giden süreçte 1994 yılında Senegal'in Dakar kentinde yapılan Kadınlarla İlgili Beşinci Bölgesel Konferans ve burada kurulan Afrika Eylem Platformu oldukça etkili olmuştur. Ayrıca başta *Femmes Africa Solidarite* ve *African Women's Committee on Peace and*

Development olmak üzere çok sayıda feminist oluşum toplumsal cinsiyetin anaakılaşması için hem kıtada hem de uluslararası alanda savunuculuk faaliyetlerinde bulunmuştur (Hendricks, 2017; Hudson, 2017). 1325 sayılı karar yazılırken de söz konusu dönemde BM'nin kadın, barış ve güvenlik alanında yeterli çalışması olmadığı için Graça Machel ve Angela King gibi Küresel Güneydeki önemli feminist figürlerin çalışmalarından yararlanılmıştır. Namibya delegelerinden Selma Ndeyapo Ashipala-Musavyi ve Aina Iiyambo metnin son halini almasında ve BMGK üyelerinin kararın kabul edilmesine ikna edilmesinde önemli rol oynamışlardır (Weiss, 2022: 145-146). Bu açıdan bakıldığında 1325 sayılı karar, küresel olarak feminist müdahalelerin sonucunda BMGK'de gerçekleşen önemli bir gelişmedir.

2. KBG GÜNDEMİNDEKİ FEMİNİST BAŞARILAR

KBG Gündeminin ilk kararı olan 1325 sayılı karar, kadınların savaş ve şiddet deneyimlerinin ilk defa BMGK'de ele alınması nedeniyle büyük bir dönüm noktası ve önemli bir feminist başarı olarak kabul edilmektedir. Bu karardan önce kadınlara ilişkin konular nadiren BMGK'de tartışılmakta, bu yapılırken de kadınlar sadece 'savunmasız kurban' olarak ele alınmaktaydılar. 1325 sayılı karar ilk defa kadınların savaşlarda sadece kurban olmadıklarını ve savaşı ve barışı çok çeşitli şekillerde deneyimlediklerini ortaya koymuştur. Kadınların, barış koruma misyonlarında hem sivil hem de askeri görevlerde bulunmaları, barış inşa sürecine katılmaları, barış antlaşmalarında hem karar almada hem de uygulamada yer almaları, insan hakları savunucusu olmaları, şiddet kurbanı olmaları, savaşçı olmaları, mülteci olmaları gibi çeşitli rolleri görünür hale gelmiştir. Bu hem toplumsal cinsiyetin dayattığı şekilde kadınları sadece güçsüz, savunmasız, kurban olmaktan çıkarmakta hem de savaşa ve barışın inşasına dair yeni bir bakış açısı geliştirmektedir (Otto, 2009: 16-17).

2007 yılında dönemin BM Genel Sekreteri Ban Ki-Moon uluslararası toplumun kadınların savaşlarda ve silahlı çatışmalarda korunmasında başarısız olduğunu dile getirmiştir. Bu açıklama üzerine 2008 yılından itibaren KBG Gündemi altında ek kararlar alınmaya başlanmıştır. 2023 itibariyle toplamda 10 karar bulunmaktadır (Peace Women, 2023). Bu kararlar, feminist güvenlik yaklaşımlarının belirttiği şekilde uluslararası alanda sadece devlet ve militarizm odaklı güvenlik algısının dışına çıkarak, kadınların toplumsal cinsiyet temelli güç ilişkilerinden kaynaklanan savaş deneyimlerine yönelik hem uluslararası norm hem de politika oluşturulmasında büyük önem taşımaktadır. KBG Gündeminin oluşumu BMGK üye devletleri, hükümet dışı kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları arasındaki müzakereler ve tartışmalarla gerçekleştiği için BMGK'den çıkan diğer kararlardan farklılaşmaktadır (Davies ve True, 2019: 3-4). Söz konusu

Gündem statik bir yapıdan ziyade sürekli devam eden feminist diyalogların uluslararası siyasete olan müdahaleleri doğrultusunda gelişen ve yeni alanları kapsayarak ilerleyen bir yapıya sahip olmasıyla da farklılık göstermektedir (Cohn, 2004: 8-9; Heathcote, 2011: 41).

BMGK'nin uluslararası barış ve güvenlik alanında temel karar alma organı olması ve Genel Kurul ile karşılaştırıldığında alınan kararların üye devletleri bağlayıcı olması nedeniyle KBG alanındaki kararların BMGK tarafından alınması büyük önem taşımaktadır (Cohn, 2004: 8). Bu da kararın etkisinin BMGK ile sınırlı kalmamasına ve tüm BM sistemine yayılarak BM organları, üye devletleri, hükümet dışı kuruluşlar ve daha fazlasında etkili olmasına neden olmaktadır (Otto, 2009: 17). Ayrıca BMGK, başta 1325 sayılı karar olmak üzere, KBG Gündeminin BM üye devletleri tarafından uygulanması için ulusal eylem planlarının kabul edilmesini teşvik etmektedir. Devletler, kendi siyasi, ekonomik ve sosyal dinamiklerini ve sorunlarını göz önünde bulundurarak söz konusu uluslararası kararları ulusal düzeyde benimsediği ölçüde kararların da etkinliği ve uygulanabilirliği artacaktır (Aydın Koyuncu, 2022; Özkan, 2019). Sadece devletlerin değil, uluslararası barış ve güvenliğe ilişkin uluslararası ve bölgesel örgütlerin de KBG Gündemini benimseyecek eylem planları kabul ettikleri görülmektedir. Bu örgütlerin içerisinde başta Avrupa Birliği ve NATO gelmektedir (George ve Shepherd, 2016: 298). Elbette KBG Gündeminin ne ölçüde devletler ve uluslararası aktörler tarafından uygulandığına yönelik soru işaretleri olsa da bu kararlar dünyanın her yerindeki kadın grupları ve feminist sivil toplum kuruluşları için güvenlik ve barış çağrılarının temelini oluşturur hale gelmiştir (Cohn, 2017: 3; Heathcote, 2011: 30).

KBG Gündemine genel olarak baktığımızda kararların dört temel alan üzerine inşa edildiğini görmekteyiz. Bu alanların içinde ilk olarak katılım üzerinde durulmaktadır. Katılımdan kasıt kadınların barış ve güvenlik alanlarında karar alma mekanizmalarına katılmalarının desteklenmesi ve söz konusu alanla ilgili engellerin kaldırılmasıdır. İkinci alan olan koruma kararları içerisinde kadınların hem haklarının hem de hayatlarının korunması için düzenlemeler bulunmaktadır. Bir diğer temel alan önlemedir. Çatışmaların ve kadınlara yönelik cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesine yönelik stratejiler sunulmaktadır. Son olarak, savaştan ve şiddetten etkilenen kadınlara çeşitli yardımlar sağlanarak topluma yeniden entegre olmalarını desteklemeye çalışan yardım ve iyileştirme kararları bulunmaktadır. Elbette KBG Gündemi kapsamındaki kararlarda söz konusu temel alanlara eşit bir şekilde yer verilmediği ve farklı kararların farklı alanlara odaklandığı görülmektedir (George ve Shepherd, 2016: 297-298; Tryggestad, 2009: 540). Örneğin 1820 (2008), 1888 (2009), 1960 (2010) ve 2106 (2013) sayılı kararlar savaşta gerçekleşen cinsel şiddet suçlarına karşı kadınların

korunması üzerinde dururken, 1889 (2009), 2122 (2013) ve 2242 (2015) kararnameleri kadınların savaşın çözümlerine ve barış sürecine dahil edilmesine daha fazla yer vermektedir (Şahin, 2021: 60).

Söz konusu kararlar içinde 1325 sayılı kararın önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu karar, ilk defa uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasında toplumsal cinsiyet eşitliğinin temel alınması gerektiğini tanımaktadır. Bu doğrultuda, kadınların, uluslararası siyasette aktif rollerinin olduğunu ortaya koymasından büyük önem taşımaktadır. Özellikle de kadınların karar alma mekanizmalarına katılımlarının teşvik edilmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu kararda kadınların barışın inşası ve çatışmanın önlenmesinde daima aktif rollere sahip oldukları kabul edilmektedir. Aynı zamanda kadınların çatışmanın önlenmesi, çözümlerini ve barışın inşasına dair her türlü ulusal, bölgesel ve uluslararası karar-alma mekanizmalarına katılmaya hakları olduğu tanınmaktadır (Cohn, 2017: 2; Otto, 2009: 16; Tickner ve True, 2018: 6). 1325 sayılı karar, BM sistemi içinde daha fazla kadın temsilcinin olması gerektiğini ve barış misyonları başta olmak üzere savaş ve barış alanında görev yapan BM çalışanlarının toplumsal cinsiyet alanında bilinçlendirilmelerini belirtmektedir. Söz konusu karar ayrıca bütün ilgili taraflara, barış anlaşmalarının görüşülmesi ve uygulanması sırasında toplumsal cinsiyet bakış açısınan benimsemeleri çağrısında bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyet bakış açısınan kasıt, çatışma sonrası geri dönme, geri yerleşme ve rehabilitasyon ve çatışma sonrası toplumun yeniden inşası sırasında kadınların ve kız çocukların özel gereksinimlerinin göz önünde bulundurulması, yerel kadın barış girişimlerinin desteklenmesi ve kadınların ve kız çocuklarının insan haklarına saygı gösterilmesini ve bu hakların korunmasını sağlayacak, özellikle anayasa, seçim sistemi, polis ve yargı ile ilişkili tedbirlerin alınmasıdır (Chinkin ve Charlesworth, 2006: 938).

1325 sayılı karar, kadınların savaşın çözümlenmesi ve barışın inşasında yer almalarını teşvik etmenin yanı sıra, kadınların savaşlarda çok ciddi şiddet eylemlerine maruz kaldıklarını da tanımaktadır. Bu kararda kadınların karar-alma mekanizmalarına katılımları ve şiddetten korunmaları eşit bir şekilde ele alınmaktadır. 1325 sayılı karar, kadınların ve kız çocuklarının çatışmalar süresince ve sonrasında haklarını koruyan uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukukunun tamamen uygulanmasının gerekliliğini teyit etmektedir. Bu karar silahlı çatışmaların tüm taraflarını, kadınları ve kız çocuklarını toplumsal cinsiyete dayalı şiddetten, özellikle tecavüz ve diğer cinsel istismar biçimlerinden ve silahlı çatışma durumlarındaki bütün diğer şiddet biçimlerinden korumaya yönelik özel tedbirler almaya çağırılmaktadır. Söz konusu karar, bu suçları işleyenlere yönelik devletlerin dokunulmazlık ya da af hükümleri uygulamamasının ve gerekli cezai

kovuşturmanın yapılmasının gerekliliği üzerinde durmaktadır (Cohn, 2004: 8; Pratt, 2013: 772-773; Shepherd, 2008: 383).

2008 yılından sonra alınan kararlar 1325 sayılı kararın oluşturmuş olduğu çerçeveye yeni alanlar ekleyerek ve mevcut alanları derinleştirerek KBG Gündeminin gelişimine katkıda bulunmuşlardır. 1820 sayılı karar, çatışmanın önlenmesinde ve çözümlenmesinde kadınların önemli rolünü yeniden teyit etmekte ve barışın inşasında kadınların eşit olarak katılımının önemini vurgulamaktadır. Bununla birlikte kadınların karar-alma mekanizmalarına tam katılımının önünde şiddet ve ayrımcılığa dayalı engellerin olduğundan bahsederek, devletlerin bu engelleri ortadan kaldırmalarını birincil sorumlulukları olarak kabul etmektedir. Bu kararda ayrıca kadınların şiddetten korunması için izlenecek olan politikada kadınlara ve kadın gruplarına danışılması gerektiği belirtilmiştir (BMGK, 2008: para.10). 1888 sayılı karar kadınların barış süreçlerine tam ve eşit katılımlarından bahsetmektedir. Ayrıca, kadınların barışı koruma misyonlarında askeri ve sivil görevlerde yer almalarının savaşta şiddete maruz kalan kadınlara yardım edilirken daha güvenli bir ortam yaratacağı belirtilmektedir (BMGK, 2009: para.16). Benzer bir şekilde, 2106 sayılı karar, kadınların katılımlarının cinsel şiddet suçlarının önlenmesi ve bu suçlardan kadınların korunması için önemli olduğunu belirtmektedir (BMGK, 2013: para.1). Bu kararlarda kadınların katılımı temel olarak kadınların cinsel şiddet suçlarından korunmaları ya da şiddetin önlenmesi doğrultusunda tanımlanmaktadır (Heathcote, 2018: 379).

1889 sayılı karar katılım konusundaki söylemi farklılaştırarak kadınların tam, eşit ve etkili katılımlarından bahsetmektedir. 1820 sayılı kararda olduğu gibi kadınların karar-alma mekanizmalarına katılımlarının önündeki engellerden bahsetmekte ancak bu kararda bu engeller net bir şekilde ortaya konmaktadır. Görünür şiddetin mevcudiyeti, güvenlik ve hukukun üstünlüğünün olmaması, kültürel olarak ayrımcılık yapılması, başta eğitim ve geçim kaynağı olmak üzere sosyoekonomik alanlarda kadınların sınırlı erişimlerinin olması kadınların karar-alma mekanizmalarında marjinalleşmelerinin nedenlerinden sayılmaktadır. (BMGK, 2009: para.1). 2122 sayılı kararsa WILPF'in savunduğu şekilde uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasında kadınların güçlenmesinin ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının önemli olduğunu belirtmektedir. Bu karar ayrıca kadınların barış süreçlerine katılımlarını daha detaylı bir şekilde ele alarak kadınların tam katılımının seçim hazırlığından, siyasi süreçlere, silahsızlanma, güvenlik sektörü, hukuk reformu gibi çatışma sonrası toplumun inşasına yönelik her alanda olması gerektiğini ifade etmektedir (BMGK, 2013: para.4). 2242 sayılı karar da kadınların katılımlarına yeni alanlar ekleyerek, terörle mücadele alanında toplumsal cinsiyet odağı benimsenmesi ve kadın sivil toplum

kuruluşlarıyla birlikte çalışılması gerektiğini belirtmektedir (BMGK, 2015: para.11). Bu kararda kadınların güçlendirilmesi, liderliği ve katılımının terörle mücadelede oldukça önemli olduğu ifade edilmektedir (BMGK, 2015: para.13).

Koruma alanına baktığımızda özellikle 1820, 1888 ve 1960 sayılı kararların savaşta işlenen cinsel şiddet suçlarına odaklandığı görülmektedir. Bu suçları, savaşta belli bir toplumun aşağılanması, korkutulması, yerinden edilmesi ve hakimiyet altına alınması için uygulanan savaş taktiği olarak tanımlamaktadırlar. Söz konusu kararlarda savaşlarda sistematik ve yaygın bir şekilde işlenen bu suçların, savaşın tarafları tarafından yasaklanması ve suçların işlenmemesine yönelik askeri disiplinin sağlanması gerektiği belirtilmektedir. BM barışı koruma misyonunun ve üye devletlerin ordularının cinsel şiddet suçları konusunda bilgilendirilmelerinin gerekliliğinden de bahsedilmektedir. Ayrıca söz konusu suçların savaş suçu ve insanlığa karşı suç olduğu hatırlatılarak, bu suçları işleyenlerin cezalandırılmasının üzerinde durmaktadırlar (BMGK, 2008: para.1-6; BMGK, 2009: para.3-4; BMGK, 2010: para. 1-5). 1888 sayılı karar hukuki korumanın sağlanabilmesi için devletlerin gerekli reformları hukuk sistemlerinde yapmaları gerektiğini belirtmektedir (BMGK, 2009: para.6). Bunların denetlenmesi için de ulusal yargı otoriteleriyle ve hükümetlerle çalışarak eksik alanların tespiti ve bunların giderilmesinde danışmanlık sağlayacak uzmanlar grubunun BM bünyesinde oluşturulması çağrısında bulunmaktadır (BMGK, 2009: para.8). Koruma kararlarına genel olarak bakıldığında feminist güvenlik yaklaşımlarının eleştirdiği devlet-merkezli ve militarist bir anlayışın benimsendiği görülmektedir.

KBG Gündemindeki üçüncü temel alan ise çatışmaların ve kadınlara yönelik cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesidir. Ancak bu alan diğerlerine kıyasla KBG Gündemi içinde çok az yere sahiptir (Wright, 2020: 653). Önleme söz konusu olduğunda daha çok kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi üzerinde durulmuş ve çatışmaların önlenmesine yönelik detaylı açıklamalarda bulunulmamıştır. Genel olarak kadınların katılımlarının artmasının çatışmaların önlenmesinde etkili olacağı belirtilerek bu iki alan birbirine bağlanmıştır. Ayrıca, 2122 sayılı kararda hukukun üstünlüğü, demokrasi ve insan haklarının benimsenmesinin ülkelerdeki çatışmaların azalmasına ve barışın ve güvenliğin hâkim olmasına neden olacağı belirtilmektedir (Basu ve Confortini, 2017: 52). Ancak bu açıklamalarda şiddetin temel nedeni belirtilmemekte ve savaşın dinamikleri ve toplumsal cinsiyet temelli güç ilişkileri dışarıda bırakılmaktadır. Silahsızlanma konusunda radikal kararlar alınmamakta, sadece silahsızlanmada kadınların ve kız çocuklarının ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması gerektiğinden bahsedilmektedir (BMGK, 2009: para.13). Silahsızlanmanın tek geçtiği nokta savaş sonrası askerlerin terhis edilmesi ve tekrar topluma

kazandırılmasıdır. Bu durum savaş sonrası düzenin olağan bir sonucu olarak karşımıza çıkmakta, KBG Gündeminin silahsızlanmayı uluslararası politikanın bir parçası haline getirmediğini göstermektedir (Otto, 2018: 11; Tickner ve True, 2018: 6). Bu kapsamda bakıldığında savaşların nedenlerine doğrudan müdahalede bulunmaktansa savaşın yönetilmesi ve kadınlar için güvenli hale getirilmesi tercih edilmektedir. Bu da KBG Gündeminin zayıf önleme politikası geliştirmesine neden olmaktadır (Basu ve Confortini, 2017: 54-55).

Son olarak savaştan ve şiddetten etkilenen kadınlara çeşitli yardımlar sağlayarak hem maruz kaldıkları şiddetin etkisini azaltmaya hem de topluma yeniden entegre olmalarına odaklanan yardım ve iyileşme alanında kararların zaman içinde geliştiği görülmektedir. 1820 sayılı karar, BM üye devletlerinin, BM organlarının ve finansal kuruluşların cinsel şiddete maruz kalan kadınlara yardım etmek için gerekli hukuk ve sağlık sistemlerinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için yardımda bulunmalarını belirtmektedir (BMGK, 2008: para.13). 1888 sayılı karar da benzer bir şekilde cinsel şiddete maruz kalanlar için sağlık hizmeti, psikososyal yardım, hukuki destek ve geçim kaynağı alanında yardım edilmesi konusunda devletlere çağrıda bulunmaktadır (BMGK, 2009: para.13). 1889 sayılı karar bu alanı biraz daha geliştirerek kadınlara geçim kaynağı elde edebilmeleri için gerekli eğitimin ve olanakların verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu kararda aynı zamanda kadınların sadece cinsel şiddet suçları sonrasında maruz kaldıkları şiddete yönelik sağlık hizmeti almalarından değil genel olarak sağlık hizmetine erişimlerinden ve özellikle de cinsel ve üreme sağlığına erişimlerinden bahsedilmektedir (BMGK, 2009: para.10).

3. KBG GÜNDEMİNİN DIŞINDA KALAN FEMİNİST İDEALLER

KBG Gündemi, uluslararası siyasette önemli gelişmelerin yaşanmasını sağlanmış olsa da feminist müdahalelerin ne ölçüde başarılı olduğu pek çok feminist akademisyen tarafından tartışılmaktadır (George ve Shepherd, 2016: 301; Pratt, 2013: 773). Bu eleştiriler, söz konusu kararlarla uluslararası sistemdeki toplumsal cinsiyet temelli güç dinamiklerinin yeniden üretildiğini ve hâkim barış ve güvenlik anlayışının sürdürüldüğünü iddia etmektedirler (Pratt ve Richter-Devroe, 2011: 493). Devlet-merkezli, militarist ve eril bir yapıya sahip olan BMGK'ye yönelik yapılan feminist müdahaleler yapısal dönüşüme yol açmaktansa belli sınırlar içinde değişime neden olmuştur. Her ne kadar BMGK'de barış ve güvenlik alanında kadınlara ilişkin konular tartışılıyor olsa da bu Güvenlik Konseyi'nin sahip olduğu geleneksel güvenlik yapısında temel bir dönüşüme neden olmamıştır. Bu yapı çerçevesinde bazı feminist güvenlik yaklaşımlarının savunduğu idealler kabul edilirken, bazıları marjinalleşmeye

devam etmiş, bazıları ise BMGK'nin kendi söylemi çerçevesinde manipüle edilerek ele alınmıştır (Cohn, 2017: 3-4; Otto, 2018).

Feminist müdahaleler bir yandan uluslararası siyasete hâkim olan patriyarkal normları dönüştürmeye çalışırken diğer yandan da bu sistemin bizatihi içinde hareket etmek zorundadır (Davies ve True, 2019: 4). Buradaki ikilem, feminist hareketlerin uluslararası siyasetin dışında kalarak karar-alma mekanizmalarına erişiminin olmaması nedeniyle onu dönüştürmesinin mümkün olmaması, ancak uluslararası siyasete entegre olması sonucunda da radikal bazı ideallerden taviz vermek zorunda kalmasıyla açıklanmaktadır (Charlesworth, 2005). KBG Gündemi bu ikilemin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle de söz konusu kararlar için hangi feminist müdahalelerin kabul edilip hangilerinin marjinalleşmeye devam ettirildiğini incelemek önemlidir. Ancak daha önceden belirtildiği üzere, KBG Gündemi feminist müdahaleler ve uluslararası siyaset arasındaki sürekli bir diyalogun sonucu olarak gelişen bir yapıya sahiptir. Buradan hareketle hangi feminist müdahalelerin dışarıda bırakıldığının tespiti yeni alınacak kararlarda üzerinde durulması gereken alanları belirlemek açısından büyük önem taşımaktadır.

Sorunlu alanların en başında KBG Gündeminde toplumsal cinsiyetin ele alınışı gelmektedir. Feminizm, toplumsal cinsiyeti sosyal ve kültürel olarak inşa edilmiş hiyerarşik ilişkiler olarak kabul etmektedir (Confortini, 2012: 7). WILPF ve daha birçok feminist barış oluşumu KBG Gündemine giden süreçte toplumsal cinsiyeti daima bu şekilde ele almışlardır. Bu oluşumlar kadınların sorunlarını görünür olan fiziksel şiddetin ötesine taşımışlar ve toplumsal cinsiyetin neden olduğu yapısal sorunları tartışmışlardır. Ancak 1990'lardan itibaren BM sisteminde toplumsal cinsiyet kadın terimiyle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Otto, 2006: 121). Bu kararlarda, toplumsal cinsiyet konuları, kadınların sorunları, kadınların korunması ve kadınların rolü gibi anlamlar taşımaktadır (Shepherd, 2008: 390). Böylece toplumsal cinsiyete dayalı normlar, söylemler ve güç dinamikleri ele alınmak yerine sadece kadınlar üzerinden bir yaklaşım benimsenmektedir (Wright, 2020: 654). Charlesworth (2005: 14-17) radikal bir niteliğe sahip toplumsal cinsiyet teriminin uluslararası alanda kadını ifade etmek için kullanılan bir kelime haline gelmesini eleştirmekte, feminist konseptlerin uluslararası siyasete dahil edildiğinde siyasi ve ideolojik önemlerini yitirerek teknik konular halini aldıklarını öne sürmektedir. Toplumsal cinsiyeti, güç dinamikleri çerçevesinde ele almak kadınların eşitsizliğinin biyolojik ve doğal değil, sosyal ve kültürel olarak inşa edildiğini ortaya koymaktayken, bu dinamiklerin göz ardı edilmesi kadınlık ve erkekliğin ilişkisel olarak nasıl kurgulandığının anlaşılmasını ve bunlara müdahale edilmesini engellemektedir (Otto, 2009: 13). Bu, kadınların toplumsal cinsiyetten kaynaklı hem yapısal hem

de fiziksel şiddete maruz kalmalarını anlaşılamaz hale getirmektedir. Toplumsal cinsiyet temelli güç dinamiklerinin KBG Gündeminin dışında bırakılması kadınların maruz kaldıkları şiddetin barış döneminden savaşa kadar nasıl devam ettiğinin anlaşılmasına ve savaş sonrası kurulan düzende de söz konusu şiddetin devamlılığına odaklanılmamasına neden olmaktadır (Ni Aolain ve Walji, 2019: 55-56). Böylece feminist barış oluşumlarının ve feminist güvenlik yaklaşımlarının en temel olarak sorunsallaştırdığı toplumsal cinsiyetin KBG Gündeminde ele alınış şekli sistemsel bir dönüşüme izin vermemekte ve sisteme içkin şiddetin devam etmesine neden olmaktadır.

KBG Gündemindeki bir başka sorunlu alan da kadınların temsiliyle ilgilidir. Kadınlar hem şiddete maruz kalmaları hem de savaşın çözümü ve barış sürecine katılmaları üzerinden ele alınmaktadırlar. Öncelikle kadınların karar-alma mekanizmalarına katılımlarının teşvik edilmesi oldukça önemlidir. Erkeklerin ve eril stratejilerin hâkim olduğu karar-alma mekanizmalarına kadınların katılımlarının neden gerekli olduğuna dair çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlardan ilki, toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında, savaş ve barıştan erkekler kadar kadınların da etkilendiği bu nedenle onların da savaşın çözülmesi ve barışın inşa edilmesinde söz sahibi olmaları gerektiği argümanıdır. Diğer bir argüman ise kadınların ve erkeklerin savaş deneyimlerinin ve barıştan beklentilerinin farklı olduğu ve bu nedenle de kadınların barış sürecine farklı yaklaşımlar getirerek daha kapsamlı ve sürdürülebilir barış elde etmenin mümkün olduğunu öne sürmektedir (O'Rourke, 2014: 131-132; Powell, 2017: 273). Ayrıca, barışın inşa süreci toplumun ve devlet aygıtlarının yeniden şekillenmelerine olanak sağlayan bir dönemdir. Bu süreçte kadınların etkili olması ve toplumsal cinsiyetten kaynaklanan sorunlar doğrultusunda hareket etmeleri savaş sonrası oluşacak olan yapıların daha eşitlikçi ve kapsayıcı olmasını sağlayacaktır (Cohn, 2017: 7).

Buradan hareketle KBG Gündemi içindeki kararlara baktığımızda ilk olarak kadınların çeşitli karar-alma mekanizmalarındaki sayılarının artmasına odaklanıldığı görülmektedir. Bu önemli olmakla birlikte sayısal olarak eşitlik sağlamak yeterli değildir. Kadınların ve karar-alma mekanizmalarının uluslararası güvenlik ve barışa içkin toplumsal cinsiyeti dönüştürebiliyor olmaları gereklidir (Otto, 2006: 137). Kadınlar karar-alma mekanizmalarına eşit olarak katılabilirler de bu mekanizmalarda söz hakkına sahipler midir? Söz hakkına sahip olsalar bile söyledikleri dinlenip politika yapımına dahil edilmekte midir? Bu sorular nedeniyle KBG Gündemi içindeki kararlar zamanla sadece eşit değil tam ve etkili katılımdan bahsetmeye başlamışlardır. Bu kararlardaki bir diğer yaklaşım da kadınların doğaları gereği barışçıl olmaları nedeniyle barış inşa sürecinde etkili olacakları yönündedir. Kadınların barışçıl olduğunu biyolojik nedenlerle

açıklamak oldukça tehlikelidir. Bu yaklaşım, toplumsal cinsiyet temelli güç ilişkilerinin biyolojiyi temel alarak kadın-erkek arasında doğal, değişmeyen hiyerarşi algısını güçlendirmektedir. Feminizmin barış savunuculuğunun kaynağı, kadınların doğaları gereği değil, tarih boyunca savaş ve güvenlik alanlarından dışlanmaları ve savaşın en ağır sonuçlarıyla karşı karşıya kalmalarıdır (Powell, 2017: 275). Kadınların doğaları gereği barışçıl olduklarının iddia edilmesi kadınları dışlayan ve marjinalleştiren bir etkiye sahiptir. Bu noktada savaş destekleyen ya da savaşa bizzat katılan kadınların barış süreçlerinden dışlanması sorunu ortaya çıkmaktadır (Henshaw, 2017).

Bunlara ek olarak, 1820 sayılı karar barış koruma misyonlarına daha fazla kadın personel alınarak söz konusu misyondaki askerler tarafından işlenen cinsel şiddet suçlarının azalacağını belirtmektedir. Elbette kadınların barış koruma misyonuna katılmalarının teşvik edilmesi önemli olmakla birlikte kadınların sayısının artırılmasının doğal olarak şiddet sorununu çözeceğini varsaymak sorunun kökenini kapsamlı bir şekilde anlayamamaktan kaynaklanmaktadır. Ayrıca burada kadınların söz konusu misyonlara katılma hakları olduğu için değil bir amaca hizmet ettiği için katılımları teşvik edilmektedir (Pratt, 2013: 776). BM barışı koruma misyonlarında görev alan personel hakkında yayımlanan 2022 verilerine göre, personelin %20'sinin kadınlardan oluştuğu görülmektedir. 2000 yılından günümüze görev alan kadın personel sayısında önemli bir artış olsa da kadınlar eşit temsiliyete sahip değillerdir (SIPRI, 2022). Kadınların orduda ve polis olarak göreve almalarının toplumdaki kadınlara daha güvenilir bir ortam sunulmasına neden olacağı, çünkü özellikle şiddete maruz kalan kadınların başka bir kadın askere ya da polise sorunlarını anlatmalarının daha kolay olacağı belirtilmektedir. Bu doğru olmakla birlikte kadınların barış koruma sürecine ya da güvenlik yapılarına katılımları araçsallaştırılmakta yani erkeklerin aksine doğal/kendiliğinden olmaktan çıkartılmakta bir amaca hizmet etmek adına kullanılmaktadır.

Kadınların katılımları söz konusu olduğunda bir başka sorun da birçok kadının tüm kadınlar için konuşabileceğinin varsayılmasıdır. Bu da KBG Gündeminin kadınlar arasındaki farklılıkları ele almadığını ve kimin katılımının söz konusu olduğu konusuna netlik getirmediğini göstermektedir (Thomson, 2019: 602). Liberal feminizmin etkisinde gelişen bu kararlar kadınları monolitik bir yapı olarak ele almakta etnik, dinsel, dilsel, cinsel ve siyasi dinamiklerin kadınların deneyimlerini ve toplumdaki yerlerini nasıl farklılaştırdığına bakmamaktadır. Bu farklılıklar ele alınmadığında hem sorunlar kapsamlı bir şekilde belirlenememekte hem de önerilen çözümler her kadının sorununa ve ihtiyaçlarına cevap verememektedir (Heathcote, 2018: 378; Pratt ve Richter-Devroe, 2011: 498-500).

KBG Gündeminde kadınların karar-alma mekanizmalarına katılımları üzerinde durulsa da kadınların savaşta şiddete maruz kaldıkları ve kurban olduklarına daha fazla değinilmektedir. Kadınlar çoğu zaman çocuklarla birlikte ele alınarak 'savunmasız', 'kurban' olarak gösterilmektedir. Kadınların savaşta neden şiddete maruz kaldıklarını, neden savunmasız hale geldiklerini açıklamak yerine toplumsal cinsiyet temelli güç ilişkilerinden kadına dayatılmakta olan zayıf, savunmasız, korunmaya muhtaç rolleri böylece BMGK kararları tarafından meşrulaştırılmakta, yeniden üretilmekte ve güçlendirilmektedir. Bu aynı zamanda ortaya koyulan politika ve pratiği etkilemekte ve kadınların pasif olduğu düşüncesinden hareket edilerek onlara koruma sağlanmaktadır. Eril yaklaşımla oluşturulan bu kararlar BM'ye, üye devletlere, savaşan taraflara yani eril yapılara kadınları koruma görevi vermektedir. KBG Gündemindeki bu kararlar kadınların savaşta deneyimlerini dönüştürmektense, yapısal şiddetin bir parçası haline gelmektedir (Davies ve True, 2019: 7). Aynı zamanda kadınlara yönelik söz konusu yaklaşım KBG Gündemi içerisinde önemli bir ikilem yaratmaktadır. Kadınlar bir yandan yardıma muhtaç, savunmasız ve pasif bireylerken diğer yandan savaşın sona ermesi ve barışın inşasında önemli role sahip aktif özneler olarak tanımlanmaktadır. Bu tezatlık da kadınlara yüklenen sorumluluk ve beklentinin artmasına ve uluslararası siyasette kadınlara yönelik ne ölçüde pratiğe geçebilecek gerçekçi yaklaşımların benimsendiğinin sorgulanmasına neden olmaktadır.

Ayrıca, kadınların savaşta şiddet deneyimlerinden sadece cinsel şiddet suçları üzerinde durulmakta kadınların aile içi şiddet, mülkiyet haklarını kullanamamaları, geçim kaynaklarının olmaması gibi yapısal şiddet deneyimlerine yer verilmemektedir. Aynı şekilde kadınların temel haklarının korunması ve insan haklarına saygı duyulmasından bahsedilse de bu yine sınırlı olarak cinsel şiddet deneyimleri kapsamında tanımlanmaktadır (Cohn, 2017: 4). 1325 sayılı kararla karşılaştırıldığında 2008'den itibaren kabul edilen kararlarda neredeyse sadece cinsel şiddet suçlarına odaklanıldığı görülmektedir. Bu durum kadınların savaşta maruz kaldıkları şiddet eylemlerinin kapsamlı bir şekilde ele alınmamasına ve özellikle yapısal şiddetin göz ardı edilmeye devam etmesine yol açmaktadır. KBG Gündemine giden süreçte WILPF ve diğer feminist kuruluşlar kadınların savaşta deneyimlerini çok daha geniş bir şekilde ele almışlardır. Ayrıca kadınların savaş deneyimleri sınırlı bir şekilde cinsel şiddet suçları üzerinden ele alınmasına rağmen bu suçların bir önceki bölümdeki tanımlanmalarına baktığımızda, kadına yönelik şiddeti ancak şiddet toplumu ya da uluslararası sistemi tehlikeye sokma amacı taşıdığı müdahaleye değer görmekte, bu da toplumsal cinsiyetin, toplumun biyolojik, kültürel ve sosyal olarak yeniden üretilmesinde kadınlara yüklediği sorumluluğu pekiştirmektedir.

Böylece cinsel şiddet suçları kadınlar şiddete maruz kaldıkları için değil, toplumsal cinsiyet tarafından tanımlanan kadınlığın toplumdaki yeri zarar gördüğü için uluslararası alanda önemli hale gelmektedir (Otto, 2006). Toplumsal cinsiyetin devam ettirildiği bu yaklaşım, söz konusu algının değiştirilmesi yönünde herhangi bir müdahalede bulunma ihtiyacı görmemektedir.

KBG Gündeminde eril ve militarist yapının devam ettiği cinsel şiddet suçlarına yönelik müdahalenin askeri disiplin, askeri eğitim, askeri grupların kadınlara saygı duyması şeklinde militarizm içinden tanınmasında ve önlenmeye çalışılmasında görülmektedir. Bu soruna örnek olarak Darfur'da mülteci kamplarında yaşayan kadınların ateş için odun toplamaya giderken karşılaştıkları cinsel şiddetin önlenmesi için barış koruma misyonu askerlerinin onlara eşlik etmesi verilebilir. Kadınların çeşitli durumlarda cinsel şiddet suçlarına maruz kaldıklarının tanınması önemli olmakla birlikte askerlerin koruma sağlaması sorunun temelden çözümüne katkı sunmamakta ve militarist ve eril çözümlerin kullanılmasına devam edilmektedir. Ayrıca barış koruma misyonundaki askerlerin de cinsel şiddet suçları işledikleri hatırlatılmalıdır (Cohn, 2017: 5). 2000'li yıllarda yapılan önemli müdahalelerden sonra BM barışı koruma misyonlarının işlediği cinsel şiddet suçlarında bir azalma görülse de bu suçlar yaygın bir şekilde işlenmeye devam etmektedir. Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Orta Afrika Cumhuriyeti ve Haiti gibi birçok ülkede soruşturma süreçleri gerçekleşmektedir (Gray vd., 2022; Vahedi vd., 2021). Buna ek olarak cinsel şiddet suçlarıyla mücadele edilmesi için gereken her türlü önlemin alınacağına 1820 ve 1888 sayılı kararlarda belirtilmesi, BMGK'nin kadınları korumak amacıyla güç kullanımını meşrulaştırabileceği anlamına gelmektedir. Özellikle 2001 yılında ABD'nin Afganistan'a gerçekleştirmiş olduğu askeri müdahalede Afgan kadınların korunması meşru bir neden olarak gösterilmiştir (Kolhatkar, 2002). Feminizmin anti-militarist duruşu düşünüldüğünde kadınlar için güç kullanımının meşru hale gelmesi kesinlikle feminist müdahaleler sonucu gerçekleşen bir durum değil, tam tersine feminist ideallerin manipüle edilerek militarist sistemde araçsallaştırılmasının bir sonucudur (Atmaca ve Gözen Ercan, 2018; Heathcote, 2011: 42-43). Bu durumda KBG Gündeminde özellikle cinsel şiddet suçlarının ele alınışı, bu suçlar üzerinden kadınlara yaklaşım ve çözüm olarak sunulan yöntemlerin uluslararası siyasetteki militarist ve eril hâkim güvenlik anlayışını dönüştürmediği ancak bu anlayış doğrultusunda bunları güçlendirecek ve işlevselleştirecek şekilde feminist yaklaşımların kullanıldığı görülmektedir.

Bunun bir sonucu olarak KBG Gündeminde, savaş ve silahlı çatışmalar, önlenmesi gereken sorunlar olarak ele alınmamıştır. Söz konusu kararlar savaş ve şiddeti önlemektense, savaş kadınlar için güvenli hale getirmeyi temel hedef haline getirmişlerdir (Shepherd, 2016: 329). Bir başka deyişle, KBG Gündemi

savaşın neden ortaya çıktığı ve bu nedenlerin nasıl ortadan kaldırılacağı üzerinde durmamakta, savaşı verili kabul ederek kadınları korumaya yönelik politikalar benimsemektedir (Cohn, 2017: 3-4; Otto, 2018). Bu da pozitif barıştan ziyade negatif barışın kurulması için politikalar geliştirildiğini göstermektedir. Feminist akademisyenler ve aktivistlerin KBG Gündemine giden süreçte destekledikleri ve hala desteklemeye de devam ettikleri düşünce ise, militarizm karşıtı bir barış anlayışının oluşturulması ve savaşların yaşanmaması için gerekli önlemlerin alınmasını ve politikaların izlenmesini içermektedir (Shepherd, 2016: 332). Feminist barış oluşumlarının ve feminist güvenlik yaklaşımlarının anti-militarist duruşu böylece uluslararası siyasette göz ardı edilmeye ve marjinalleştirilmeye devam etmektedir.

Militarizm eleştirisinin yanı sıra gerek WILPF gerekse diğer feminist barış yaklaşımları KBG Gündemine giden süreçte aynı zamanda erkekliklerin eleştirisini de yapmışlardır. Ancak söz konusu kararlarda militarizmde olduğu gibi erkekliklerin de sorunsallaştırılmadığı görülmektedir (Pratt ve Richter-Devroe, 2011: 493). Cockburn (2013: 444) bu sorunu şu şekilde ifade etmektedir:

BMGK kararlarının odak noktası, acınacak kurbanlar, barışın inşasında yetenekli aktörler ve karar verme yetkisine sahip olası kişiler olarak daima kadınlar olmuştur. Uluslararası alanda kararlar hazırlanırken ya da müzakere edilirken, erkeklere ve eril şiddet kültürüne dair hiç şey söylenmemiştir. 1325 sayılı karar kadınların savunmasızlığından bahsederken, kadınlar için tehlike oluşturan erkekler ve erkekliklerden hiç bahsetmemektedir. Bu kararlar, kadınların karar verme alanlarında yeteri kadar temsil edilmediklerine dikkat çekerken, kadınların neden bu alanlardan dışlandıkları ve bu alanların eril yapılar tarafından nasıl kontrol altına alındığından bahsetmemektedirler.

Erkeklerle ve erkekliklere BMGK kararlarında önemli bir yer verilmemekte ve bunlar KBG Gündeminin dışına itilmektedirler. Bu kararlarda toplumsal cinsiyete teknik bir olgu olarak yaklaşıldığı için erkekliğin cinsel şiddet suçlarına nasıl neden olduğu uluslararası alanda tanımlanmamaktadır. Böylece söz konusu kararlar kadınların savaştaki deneyimlerini ele alıyor olsalar da bu deneyimlerin temeline inmemekte ve bunlara müdahalede bulunmamaktadır. Bu da sorunların kapsamlı bir şekilde ne ölçüde çözümlenebileceği ve önlenebileceği konusunda önemli soru işaretleri oluşturmaktadır.

KBG Gündemindeki on kararın sadece üçü (2106, 2242 ve 2467 sayılı kararlar) erkeklerden bahsetmektedir. 2106 sayılı kararda erkeklerin de savaşlarda cinsel şiddet suçlarına maruz kaldıkları tanınmaktadır. Ayrıca, kadınlara yönelik şiddetin önlenmesinde önemli rolleri olduğu belirtilmektedir. 2242 sayılı kararda

ise kadınların çatışmanın önlenmesi ve çözümü süreçlerine katılımlarında, erkeklerin destekleyici rol oynamaları gerektiği ifade edilmektedir. Erkeklerin bu süreçlerde oynayacakları roller ise detaylı bir şekilde belirtilmemiş, böylece kesin önerilerden ziyade genel bir tanımlama olarak soyut bir şekilde KBG Gündeminde yer almıştır. Erkekler, KBG Gündeminde siyaset yapıcılar, devlet liderleri, savaşın tarafları ve askerler olarak daima ele alınmış olsalar da net bir şekilde erkeklerin ve erkekliklerin savaşdaki rollerine çok fazla yer verilmemiştir. Erkekliklerin bu kararlarda çok görünür olmaması patriyarkal güç ilişkilerinden beslenen toplumsal cinsiyetin sorunsallaştırılmamasından kaynaklanmaktadır. Feminist yaklaşımlar, patriyarkal güç ilişkilerinin kapitalizm ve ırkçılık gibi diğer yapılarla bir araya gelerek militarizm ve savaşın ortaya çıkmasına, normalleşmesine ve meşrulaştırılmasına neden olduğunu öne sürmektedirler. Bu nedenle de kadınlıkların ve erkekliklerin tartışılması ve dönüştürülmeye çalışılması çatışma ve şiddetin önlenmesinde feministler tarafından temel kabul edilmektedir (Wright, 2020: 654-655). KBG Gündemindeki kararlarda ise erkekler müttefik olarak tanımlanmakta ve erkeklerin desteği olmadan kadınlara yönelik şiddetle mücadelede ve kadınların karar-alma mekanizmalarına katılımlarında sorunların olacağı belirtilmektedir. Bu önemli olmakla birlikte erkekliğin eleştirisinin yapılmaması ve erkeklerin toplumsal cinsiyet yapılarıyla ilişkilerinin dönüştürülmesine yönelik önerilerin olmaması dikkat çekmektedir (Myrntinen, 2019: 91; Wright, 2020: 658). Erkeklerin şiddetin önlenmesine katılmaları sanki onların dışında olan bir olaya dahil olmaları gerektiği şeklinde bir anlayış oluşturmaktadır. Oysa her erkek bizzat bireysel olarak şiddete katılmasa da erkeklik ve eril yapıdan beslenen sistemi yeniden ürettikleri için şiddetin dışında yer almamaktadırlar (Duriesmith, 2017: 2-6). Bu durum, KBG Gündeminin sistemsel dönüşüme tam anlamıyla neden olmadığını ve belli başlı eril anlayışları devam ettirdiğini göstermektedir.

4. BMGK'NIN 2467 KARARIYLA ELDE EDİLEN YENİ KAZANIMLAR VE DEVAM EDEN SORUNLAR

KBG Gündeminin en son kararları 2019 yılında alınmıştır. Bu kararların içinde 2467 sayılı karar gerek kabul edilmiş sürecinde ortaya çıkan tartışmalar gerekse kapsamlı yapısı nedeniyle ön plana çıkmaktadır. KBG Gündeminin 20. yıl dönümüne yaklaşıldığı dönemde belli başlı üye ülkeler ve sivil toplum kuruluşları o zamana kadar kabul edilmiş olan kararlar ve uygulamalardaki sorunlu alanların giderilmesi amacıyla kapsamlı ve güçlü yeni bir kararın oluşturulmasını savunmaktaydılar. Özellikle Almanya Nisan 2019'da BMGK başkanlığı yaptığı dönemde savaşta işlenen cinsel şiddet suçlarına yönelik bir oturum düzenleyerek KBG Gündemi kararlarının uygulanmasını denetlemek amacıyla bir mekanizma kurulmasını talep etmiştir. Sivil toplum kuruluşlarının

oturum sırasında söz konusu denetleme mekanizmasına yönelik güçlü bir savunmada bulunmalarına rağmen Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Rusya ve Çin buna karşı çıkmışlardır (WILPF, 2019). 24 Nisan 2019 tarihinde 13 oyla (Rusya ve Çin çekimser kalmıştır) kabul edilen 2467 sayılı kararda bir denetim mekanizmasının kurulmasına yönelik herhangi bir karar alınmamış ancak silahlı çatışma durumları, çatışma sonrası ve ilgili diğer durumlarda kararın uygulanmasının izlenmesi, analiz edilmesi ve raporlanması üzerinde oldukça geniş bir şekilde durulmuştur (BMGK, 2019: para. 1, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 22, 32).

KBG Gündeminin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi için yapılan feminist müdahaleler, uluslararası siyasetteki engellerle karşılaşmaya devam etmektedir. Kararın alınması için yapılan müzakereler sırasında başka sorunlu alanların da olduğu gözlenmiştir. İlk olarak, ABD başta olmak üzere bazı üye devletlerin toplumsal cinsiyet ve LGBTQ+ kelimelerinin dahi kararda geçmesine karşı çıktıkları görülmüştür. Son yıllarda dünyanın birçok yerinde artan popülist sağcı siyasi görüşler milliyetçi, muhafazakâr ve dini argümanlar öne sürerek feminist oluşumlara karşı çıkmakta ve homofobik bir tutum sergilemektedirler (Thomson ve Whiting, 2022). Söz konusu tutum KBG Gündemini geliştirmektense feminist kazanımların önemli ölçüde kaybedilmesine neden olmaktadır. Feminist müdahaleler toplumsal cinsiyet temelli güç ilişkilerine dikkat çekmeye ve bunları dönüştürmeye çalışmaktayken, toplumsal cinsiyet teriminin dahi kullanılmasına karşı çıkılması kazanımlara önemli bir darbe getirmektedir. Yapılan oturumda Savaşta İşlenen Cinsel Şiddet Suçları Özel Temsilcisi olan Pramila Patten cinsel şiddete maruz kalanların homojen bir grup olmadığını, farklı sorunların ve farklı ihtiyaçların ortaya çıktığını hatırlatarak cinsel şiddet suçlarıyla mücadelede bunun göz önünde bulundurulmasını belirtmiştir. Ayrıca birden çok ayrımcılık biçimiyle karşı karşıya kalan LGBTQ+ bireylere odaklanan Belçika gibi ülkeler de oturumda eleştirel duruş sergilemişlerdir. Nihai metinde toplumsal cinsiyet kelimesi çıkarılmamış ve LGBTQ+ bireylere az da olsa yer verilerek savaştaki deneyimleri tanınmıştır (BMGK, 2019: para. 16). Bir diğer tartışmalı alan ise cinsel sağlık ve üreme sağlığı alanında yaşanmıştır. Benzer bir şekilde dini prensipler ve LGBTQ+ karşıtı görüşler nedeniyle ABD'nin karar metninde cinsel sağlık ve üreme sağlığı kelimelerinin geçmesi durumunda kararı tamamen veto edeceğini belirtmesi büyük bir tehdit oluşturmuştur. Rusya ve Çin'in de ABD'yi desteklemesi sonucunda nihai metinde söz konusu haklara yer verilmemiştir. Özellikle savaşta cinsel şiddet suçlarına maruz kalan kadınlar için önemli bir hak olmasına rağmen karara dahil edilmemesi başta Güney Afrika olmak üzere birçok ülkenin kararı eleştirmesine neden olmuştur (Hamid ve Werner, 2019). Ancak Chinkin ve Rees (2019: 15) cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarına erişimin açık ve net bir şekilde 2467 sayılı kararda dile getirilmemesine rağmen kararda

CEDAW'a verilen referanslar ve bu antlaşmada cinsel şiddet suçlarına maruz kalanların her türlü sağlık hizmetine erişimlerinin temel hakları olduğunun tanınması 2467 sayılı kararın da bunları tanıdığı anlamına geldiğini öne sürmektedirler. Bu tartışmalar halen toplumsal cinsiyet ve kadınlara yönelik konuların uluslararası siyasette yer bulabilmek için süregelen bir mücadele içinde olduğunu göstermektedir.

Bunların dışında müzakere sürecinin geneline baktığımızda üye devletlerin yüzde 86'sının savaşta işlenen cinsel şiddet suçları için önleme, koruma ve katılım alanlarının güçlendirilmesini dile getirdiği görülmektedir. Çok sayıda üye devlet tarafından yapılan açıklamada, savaşta işlenen cinsel şiddet suçlarının önlenmesi ve gelecekteki faillerin benzer eylemlerden caydırılması için söz konusu suçluların soruşturulması, kovuşturulması ve cezalandırılması gerektiği öne sürülmüştür (Hamid ve Werner, 2019). Bunun sonucu olarak 2467 sayılı kararın önsözünde savaşların ve kadınların savaşta şiddet deneyimlerinin önlenmesinde hukukun önemi ve faillerin yakalanarak cezalandırılmasının gerekliliği tanınmıştır. Üye devletlere hukuk sistemlerinde mevzuatı güçlendirme, cinsel şiddetin soruşturulmasını ve kovuşturulmasını geliştirme, adalete erişim ve tanık koruma yasalarının sağlanması, adli yardımda bulunulması, cinsel şiddet suçları alanında uzmanlaşmış polis birimleri ve mahkemelerin kurulması, hukukun üstünlüğüne saygı gösterilmesi ve cinsel şiddet suçlarının cezasız kalmaması için kurumsal güvencelerin güçlendirilmesi şeklinde uygulamalar teşvik edilmektedir (BMGK, 2019: para. 14). Ayrıca KBG Gündemi kapsamında daha önceden alınan kararlara benzer bir şekilde silahlı çatışmanın tüm taraflarına cinsel şiddet eylemlerinde bulunmamaları, emir komuta zinciri yoluyla açık emirler vermeleri, cinsel şiddeti yasaklayan davranış kuralları geliştirmeleri ve işlendiği takdirde gerekli hesap verebilirlik mekanizmalarını mevcut bulundurmaları çağrısı yinelenmiştir (BMGK, 2019: para. 1). Daha önceki bölümlerde de belirtildiği üzere, hukuki koruma ve askeri disiplin önemli olmakla birlikte koruma ve önleme halen militarist ve devlet-merkezli bir yapı içinde devam etmektedir.

Katılım konusunda, 2467 sayılı karar, ilgili üye devletlerin ve BM birimlerinin kadın sivil toplum kuruluşlarında kapasite geliştirmeyi teşvik etmeleri gerektiğinden bahsetmektedir. Bunun toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, kadınların güçlendirilmesi, korunmaları ve nihayetinde şiddetin önlenmesinde etkili olacağını belirtmektedir (BMGK, 2019: para. 20). Ayrıca diğer KBG Gündemi kararlarında olduğu gibi seçimlerden silahsızlanmaya, güvenlikten adalet sektörüne ve daha geniş savaş sonrası devletin ve toplumun yeniden inşasında kadınların tam ve etkili katılımlarının üzerinde durulmaktadır (BMGK, 2019: para. 23). Diğer kararlardan farklı olarak, bu kararda kadınların sayısal olarak katılımlarının arttırılması ya da barışçıl doğaları gereği barış sürecine

katılmaları gerektiği belirtilmemiştir. Ayrıca diğer kararların aksine 2467 sayılı kararda kadınların farklı deneyimleri olabileceği tanınmış ancak bunun kadınların katılımına nasıl yansması gerektiği üzerinde durulmamıştır. Son olarak yardım ve iyileşme alanında, çatışma sırasında ve sonrasında cinsel şiddete yönelik müdahalelerin ayrımcı olmaması ve spesifik olmasını sağlamak ve şiddete maruz kalan grupların haklarına ve ihtiyaçlarına saygı gösterilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bunlar özellikle sağlık ve eğitim hakları ve sosyal ve ekonomik olarak topluma yeniden entegre edilmeleri olarak belirtilmiştir (BMGK, 2019: para. 16).

Bu düzenlemelere rağmen genel olarak baktığımızda 2467 sayılı kararın sadece cinsel şiddet suçlarına odaklandığı görülmektedir. Kararda kadınların savaşta şiddet deneyimlerinden genel olarak bahsedilse de spesifik olarak sadece cinsel şiddet suçları üzerinde durulmuştur. Bu da kadınların savaş deneyimlerine yönelik sınırlı yaklaşımı devam ettirmektedir. Bir önceki bölümde tartışılan sorunlu alanların bir diğeri olan erkekliklerin ele alınmasında da sınırlı bir yaklaşım hakimdir. Erkeklerin ve oğlan çocuklarının da cinsel şiddet suçlarına maruz kaldıkları tanınmış ve yardım sağlanırken ayrımcılık yapılmaması ve erkeklere de yardımda bulunulması gerektiği belirtilmiştir (BMGK, 2019: para. 28, 32). Ancak bunun dışında erkeklikler sorun olarak tanımlanmamış ve bunlara yönelik nasıl müdahalelerin geliştirilmesi gerektiği belirtilmemiştir.

Devam eden bu sorunların yanı sıra kararda önemli bazı değişikliklerin de olduğunu belirtmek gerekmektedir. Öncelikle karar ilk defa “*victim*” (mağdur ya da kurban) yerine “*survivor*” (hayatta kalan) terimini kullanmaktadır. Söz konusu terim kadınlara atfedilen mağdur role karşı çıkmak ve kadınların şiddet deneyimleri karşısında nasıl aktif bir şekilde hayatta kalmaya çalıştıklarını göstermek için feministler tarafından kullanılmaktadır. Bu yaklaşımın 2467 sayılı kararda benimsenmesi ve kadınlara “mağdur” olarak değil de aktif hayatta kalmaya çalışan bireyler olarak yaklaşılması önemli bir gelişmedir. Bu durum, önceki bölümde ortaya konulan kadınların temsiliyeti alanındaki sorunların giderilmesi ve toplumsal cinsiyet temelli güç ilişkilerinden kadınlara dayatılmakta olan zayıf, savunmasız, korunmaya muhtaç rollerin yeniden üretilmesinin önüne geçmek için etkilidir. Ayrıca kararda kadınların merkeze alındığı yaklaşımların benimsenmesi gerektiği sık sık dile getirilmiş ve bu yaklaşım önleme, koruma, katılım ve yardım ile iyileştirme alanlarının hepsine dahil edilmiştir.

Bir diğer önemli gelişme ise savaşta kadınlara yönelik şiddetin nedenlerinin tanınmasında yaşanmıştır. Kararın alınmasına giden müzakereler sırasında Afrikalı Kadın Liderleri Ağı adına Gana, BMGK’ye yaptığı açıklamada savaşta işlenen cinsel şiddet suçlarının temel nedenlerinden biri olan yapısal ve toplumsal

cinsiyet eşitsizliğine odaklanma çağrısında bulunmuştur. Ayrıca Ekvator Ginesi, İran ve Macaristan gibi devletler söz konusu suçların nedeni olarak bizzat silahlı çatışmaları göstermiştir. Bunlara ek olarak Estonya (kendisi ve Letonya ve Litvanya adına konuşarak), çatışmalarda görünen cinsel şiddetin ortaya çıkmasında silahlanmanın ve silah ticaretinin etkili olduğunu ortaya koymuştur (Hamid ve Werner, 2019). Bu tartışmalar sonucunda nihai karar metninde ilk defa cinsel şiddet suçlarının nedeni ortaya çıktığına yönelik açıklamalarda bulunulmuştur. Uluslararası siyasete yapılan feminist müdahalelerin ortaya koyduğu şekilde kadınların savaşta karşılaştıkları cinsel şiddetin savaş öncesi ve sonrasında gerçekleşen toplumsal cinsiyetten kaynaklı şiddetle devamlılık içinde olduğu 2467 sayılı kararın önsözünde tanınmış ve böylece cinsel şiddet suçlarıyla toplumsal cinsiyetin arasındaki ilişki kurulmuştur. Toplumsal cinsiyetin tanımı böylece kadınla eş anlamlı olarak kullanılmaktansa güç dinamiklerine odaklanacak şekilde ele alınmıştır.

Ayrıca kadınlara yönelik şiddetin nedenlerinin içinde ilk defa çatışma ve çatışmayı tetikleyici silahlanma ve silah ticareti ele alınmıştır. Anti-militarist feminist yaklaşımlar, KBG Gündemine giden süreçte daima savaşı kadınların şiddet deneyimlerinin nedenleri arasında görmüş ve silahsızlanmanın önemi üzerinde durmuştur. Bu kararlar birlikte söz konusu anlayışın KBG Gündemine de eklendiğini görmekteyiz. Elbette bu militarist BMGK yapısının tamamen değişmesine neden olmamış, sorun tanımlanmakla birlikte savaşların kadınlar için güvenli hale getirilmesi anlayışı devam ettirilmiştir. Kararda 2014 yılında yürürlüğe giren BM bünyesinde kabul edilmiş olan Silahsızlanmaya Yönelik Silah Ticareti Antlaşmasına referans verilmekte ancak silah ticaretinin sadece kadınlara yönelik şiddet için kullanılması durumlarında gerçekleşmemesi gerektiği belirtilmektedir. Bu durum silahların kullanımına sadece kısıtlama getirmekle birlikte uygulanması ve denetlenmesi çok da gerçekçi olmayan bir düzenleme getirmektedir. Kadınlara yönelik şiddet savaşa içkin bir durum olduğu için bu ayrımın nasıl yapılacağı belirtilmemiştir. Ayrıca silahlanma ve savaş eleştirisi kararın sadece önsözünde yer almakta ve uygulayıcı maddelerde tekrarlanmamaktadır. Bu da sorunlu alanlara değinildiğini ancak bunlara yönelik politika geliştirilmediğini göstermektedir. Chinkin ve Rees'e (2019: 13) göre 2467 sayılı kararda söz konusu sorunlu alanlarda küçük de olsa iyileşmeler olmuştur, ancak feminist müdahalelerin tam anlamıyla başarılı olmasına yapısal ve kurumsal dinamikler engel olmaya devam etmektedir.

5. SONUÇ

Bu makalede 20. yüzyılın başından itibaren uluslararası siyasete yönelik oluşan feminist barış yaklaşımları ve bu yaklaşımların ne ölçüde uluslararası

alandaki gelişim ve dönüşüm sağladıkları ele alınmıştır. Söz konusu yaklaşımlar, uzun yıllar boyunca kadınların sorunlarının uluslararası siyasette görünür olması, kadınların maruz kaldıkları şiddete yönelik politikaların oluşturulması ve kadınların savaş ve barış alanlarına dair her türlü karar-alma mekanizmalarında yer almaları gerektiğini savunmuştur. Bunlar yapılırken, uluslararası siyasete hâkim olan militarist ve eril politikalar sorunsallaştırılarak bunların toplumsal cinsiyet eşitliği doğrultusunda dönüştürülmesi gerektiği ortaya konmuştur. Ayrıca sadece savaşın olmadığı bir negatif barış düzeninin değil, yapısal şiddetin de ortadan kalktığı pozitif barışın kurulması yönünde politikalar desteklenmiştir. Gerek WILPF gerekse BM bünyesinde bir araya gelen küresel feminist kolektiflerinin çabaları sonucu BMGK'de kabul edilen 1325 sayılı karar ve oluşturulan KBG Gündemi feminizm için büyük başarı olmuştur. Bu kararlar birlikte ilk defa kadınların savaş ve şiddet deneyimleri uluslararası siyasette ele alınır hale gelmiş ve uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasında toplumsal cinsiyet eşitliğinin temel alınması gerektiği kabul edilmiştir. Bu kararlar savaş, barış ve güvenlik alanlarında kadınlar için hukuki ve siyasi bir altyapı oluşturmuştur. Bu kararlarla birlikte kadınların çatışmanın önlenmesi, çözümü ve barışın inşasına dair her türlü ulusal, bölgesel ve uluslararası karar-alma mekanizmalarına katılmaya hakları olduğu tanınmıştır. Ayrıca kadınların maruz kaldıkları şiddet eylemleri ele alınarak bunlara müdahalede bulunulması ve kadınların korunması için politikalar geliştirilmiştir. Bunlara ek olarak kadınlara yönelik cinsel şiddet suçlarının önlenmesi ve bu suçlara maruz kalan kadınlara yardım edilmesi noktalarında da kararlar bulunmaktadır.

Feminist müdahalelerin uluslararası siyasette elde ettikleri başarıların yanı sıra bu makale, söz konusu bazı müdahalelerin uluslararası siyasette marjinalleşmeye devam ettirildiğini ya da ancak işlevselleştirildikleri ölçüde kabul edildiklerini de göstermiştir. Devlet-merkezli, militarist ve eril bir yapıya sahip olan BMGK'ye yönelik yapılan feminist müdahaleler yapısal dönüşüme yol açmaktansa belli sınırlar içinde değişime neden olmuştur. Sorunlu alanların içinde toplumsal cinsiyetin uluslararası siyasete dahil edildiğinde siyasi ve ideolojik önemini kaybederek teknik bir konu olarak ele alındığından bahsedilmiştir. Bir başka sorunlu alan olarak kadınların karar-alma mekanizmalarına katılımları, kadınların toplumsal cinsiyet ilişkileri üzerinden uluslararası siyasete entegre edilmelerinin devam edilmesine ve sistemsel bir dönüşüm yaratacak alana sahip olamamalarına neden olduğu belirtilmiştir. Buna ek olarak kadınların maruz kaldığı cinsel şiddet suçlarının üzerinde durulması ve kadınların savunmasız ve eril korumaya muhtaç bir şekilde ele alınması da hem kadınların aktif katılımlarının tanımlanması noktasında ikilem yaratmakta hem de yine toplumsal cinsiyetin dayattığı güçsüz, savunmasız kadın anlayışını pekiştirmektedir. Bir

başka sorunlu nokta, kadınların savaştaki şiddet deneyimlerinden sadece cinsel şiddet suçları üzerinde durulmasıdır. Bu durum feminist müdahalelerin hem fiziksel hem de yapısal sorunların uluslararası siyasette ele alınmasına yönelik çabaların sınırlı bir şekilde kabul edildiğini göstermektedir. Ayrıca, KBG Gündeminde özellikle cinsel şiddet suçlarına çözüm olarak sunulan yöntemlerin uluslararası siyasetteki militarist ve eril hâkim güvenlik anlayışını dönüştürmediği ve bu anlayış doğrultusunda bunları güçlendirecek ve işlevselleştirecek şekilde feminist yaklaşımların kullanıldığı görülmektedir. Son olarak feminist hareketlerin militarizm ve erkeklik eleştirisi de KBG Gündeminde yer almamış ve bu alanlar uluslararası siyasette sorunsallaştırılmamıştır. Sonuç olarak söz konusu kararlar savaşı ve şiddeti önlemektense, savaşı kadınlar için güvenli hale getirmek amacıyla oluşturulmuştur.

Bütün bu sorunlara rağmen, sistemin içinden hareket etmek kadınlara BMGK üyeleriyle sürekli diyalog halinde olmalarını ve yeni sorunları dile getirme ya da dışarıda bırakılan alanları dahil etme konusunda pazarlık şansı tanımaktadır (Otto, 2006: 170). 2467 sayılı kararın incelenmesi göstermiştir ki gerek kadının temsiliyeti gerekse savaşta kadınlara yönelik şiddetin nedenlerinin toplumsal cinsiyet ve bizzatı çatışma kontekstinde ele alınması yönünde gelişmeler yaşanmıştır. Devam eden yapısal ve kurumsal sınırlara rağmen, feminist idealler kendilerini BM sistemi içerisinde gerçekleştirebilecekleri bir alan bulmuşlardır. Söz konusu kararlardan dışlanan ya da manipüle edilerek entegre edilen feminist idealler, uluslararası siyasete yönelik devam eden feminist müdahaleler sonucunda kapsamlı ve etkili bir şekilde ele alınma fırsatına daima sahiptirler.

KAYNAKÇA

Atmaca, Ayşe Ömür ve Pınar Gözen Ercan (2018), “Uluslararası Güvenliği Yeniden Düşünmek: Uluslararası İlişkiler Disiplininde Feminist Eleştiriler”, *Uluslararası İlişkiler*, 13 (59): 19-31.

Aydın Koyuncu, Çiğdem (2022), “Feminizm Bağlamında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin Kadın, Barış ve Güvenlik Gündemi Kararlarının Analizi”, *Journal of Empirical Economics and Social Sciences*, 4 (2): 125-145.

Basu, Soumita (2016), “The Global South writes 1325 (too)”, *International Political Science Review*, 37 (3): 362–374.

Basu, Soumita ve Catia C. Confortini (2017), “Weakest “P” in the 1325 Pod? Realizing Conflict Prevention through Security Council Resolution 1325”, *International Studies Perspectives*, 18: 43–63.

BMGK (2000). Security Council resolution 1325 (2000) [on women and peace and security], 31 October 2000, S/RES/1325 (2000).

BMGK (2009). Security Council resolution 1820 (2008) [on acts of sexual violence against civilians in armed conflicts], 19 June 2008, S/RES/1820 (2008).

BMGK (2009). Security Council resolution 1888 (2009) [on acts of sexual violence against civilians in armed conflicts], 30 September 2009, S/RES/1888 (2009).

BMGK (2010). Security Council resolution 1889 (2009) [on women and peace and security], 5 October 2009, S/RES/1889 (2009).

BMGK (2011). Security Council resolution 1960 (2010) [on women and peace and security], 16 December 2010, S/RES/1960(2010).

BMGK (2013). Security Council resolution 2106 (2013) [on sexual violence in armed conflict], 24 June 2013, S/RES/2106 (2013).

BMGK (2013). Security Council resolution 2122 (2013) [on women and peace and security], 18 October 2013, S/RES/2122 (2013).

BMGK (2015). Security Council resolution 2242 (2015) [on women and peace and security], 13 October 2015, S/RES/2242 (2015).

BMGK (2019). Security Council resolution 2467 (2019) [on sexual violence in armed conflict], 24 April 2019, S/RES/2467 (2019).

Bourke, Joanna (2007), *Rape: A History from 1860 to the Present* (London: Virago).

Butler, Judith (2008), *Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi* (İstanbul: Metis) (Çev. Başak Ertür).

Chinkin, Christine ve Hilary Charlesworth (2006), “Building Women into Peace: the international legal framework”, *Third World Quarterly*, 27 (5): 937-957.

Chinkin, Christine ve Madeleine Rees (2019), *Commentary on Security Council Resolution 2467: Continued State Obligation and Civil Society Action on Sexual Violence in Conflict*. LSE WPS Centre.

Charlesworth, Hilary (2005), “Not Waving but Drowning: Gender Mainstreaming and Human Rights in the United Nations”, *Harvard Human Rights Journal*, 18: 1-18.

Cockburn, Cynthia (2013), "War and Security, Women and Gender: An Overview of the Issues", *Gender & Development*, 21 (3): 433-452.

Cohn, Carol (2004), "Feminist Peacemaking: In Resolution 1325, the United Nations Requires the Inclusion of Women in All Peace Planning and Negotiation", *The Women's Review of Books*, 21 (5): 8-9.

Cohn, Carol (2017), *Beyond the "Women, Peace and Security" Agenda: Why We Need a Feminist Roadmap for Sustainable Peace*, Consortium on Gender, Security and Human Rights. Feminist Roadmap for Sustainable Peace Project Background Paper.

Confortini, Catia C. (2012), *Intelligent Compassion: Feminist Critical Methodology in the Women's International League for Peace and Freedom* (Oxford: Oxford University Press).

Darden, Jessica Trisko, Alexis Henshaw ve Ora Szekeley (2019), *Insurgent Women: Female Combatants in Civil Wars* (Washington, DC: Georgetown University Press).

Davies, Sara E. ve Jacqui True (2019), "WPS A Transformative Agenda?", Sara E. Davies ve Jacqui True (Der.), *The Oxford Handbook of Women, Peace and Security* (New York: Oxford University Press): 3-14.

Dayal, Anjali Kaushlesh ve Agathe Christien (2020), "Women's participation in informal peace processes" *Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations*, 26 (1): 69-98.

Durriesmith, David (2017), *Engaging Men and Boys in the Women, Peace and Security Agenda: Beyond the "good men" industry*, LSE WPS Working Paper No 11.

Foucault, Michel (2007), *Cinselliğin Tarihi* (İstanbul: Ayrıntı) (Çev. Hülya Uğur Tanrıöver).

Galtung, Johan (1969), "Violence, Peace, and Peace Research", *Journal of Peace Research*, 6 (3): 167-191.

George, Nicola ve Laura J. Shepherd (2016), "Women, Peace and Security: Exploring the Implementation and Integration of UNSCR 1325", *International Political Science Review*, 37 (3): 297-306.

Gray, Samantha, Heather Stuart, Sabine Lee ve Susan A Bartels (2022), "Development of an Index to Measure the Exposure Level of UN Peacekeeper-Perpetrated Sexual Exploitation/Abuse in Women/Girls in the Democratic Republic of Congo", *Violence Against Women*, 28 (12-13): 3215-3241.

Hamid, Zarin ve Sarah Werner (2019), "Security Council Open Debate: Sexual Violence in Conflict, 23 April 2019", WILPF Women, Peace and Security Programme, <https://www.peacewomen.org/security-council/security-council-open-debate-sexual-violence-conflict-april-2019> (28.01.2023).

Heathcote, Gina (2011), "Feminist Politics and the Use of Force: Theorising Feminist Action and Security Council Resolution 1325", *Socio-Legal Review*, 7: 23-43.

Heathcote, Gina (2018), "Security Council Resolution 2242 on Women, Peace and Security: Progressive Gains or Dangerous Development?", *Global Society*, 32 (4): 374-394.

Heathcote, Gina (2022), "Filters and Fragments: Making Feminist Sense of Security", *AJIL Unbound*, 116: 254-258.

Hendricks, Cherly (2017), "Progress and Challenges in Implementing the Women, Peace and Security Agenda in the African Union's Peace and Security Architecture", *Africa Development*, XLII (3): 73-98.

Henshaw, Alexis Leanna (2017), *Making Violent Women Visible in the WPS Agenda*, LSE WPS Working Paper, No. 7.

Holvikivi, Aiko ve Reeves, Audrey (2020), "Women, Peace and Security after Europe's 'refugee crisis'". *European Journal of International Security*, 5 (2): 135-154.

Hudson, Heidi (2017), "The Power of Mixed Messages: Women, Peace, and Security Language in National Action Plans from Africa", *Africa Spectrum*, 52 (3): 3-29.

Jacobson, Ruth (2013), "Women After Wars", Carol Cohn (Der.), *Women and Wars* (Cambridge: Polity Press): 215-242.

Jansson, Maria ve Maud Eduards (2016), "The Politics of Gender in the UN Security Council Resolutions on Women, Peace and Security", *International Feminist Journal of Politics*, 18 (4): 590-604.

Kolhatkar, Sonali (2002), "The impact of US intervention on Afghan women's rights", *Berkeley Women's Law Journal*, 17 (1): 12-30.

Kreft, Anne-Kathrin (2020), "Civil society perspectives on sexual violence in conflict: patriarchy and war strategy in Colombia", *International Affairs*, 96 (2): 457-478.

Mannell, Jenevieve, Gulraj Grewal, Lida Ahmad ve Ayesha Ahmad (2021), “A Qualitative Study of Women’s Lived Experiences of Conflict and Domestic Violence in Afghanistan”, *Violence Against Women*, 27 (11): 1862-1878.

Myrttinen, Henri (2019), “Locating Masculinities in WPS”, Sara E Davies and Jacqui True (Der.), *The Oxford Handbook of Women, Peace and Security* (New York: Oxford University Press): 88-97.

Ni Aolain, Fiona D. ve Walji, Nahla (2019), “Scholarly Debates and Contested Meanings of WPS”, Sara E Davies and Jacqui True (Der.), *The Oxford Handbook of Women, Peace and Security*, (New York: Oxford University Press): 53-66.

O'Rourke, Catherine (2014), “Walk[ing] the Halls of Power Understanding Women's Participation in International Peace and Security”, *Melbourne Journal of International Law*, 15 (1): 128-154.

Otto, Diana (2006), “Sign of Weakness Disrupting Gender Certainties in the Implementation of Security Council Resolution 1325”, *Michigan Journal of Gender & Law*, 13 (1): 113-176.

Otto, Diana (2009), “The Exile of Inclusion: Reflections on Gender Issues in International Law over the Last Decade”, *Melbourne Journal of International Law*, 10 (1): 11-26.

Otto, Diana (2018), “Women, Peace and Security: A Critical Analysis of the Security Council’s Vision”, Fiona Ni Aolain, Naomi Cahn, Dina Francesca Haynes ve Nahla Valji (Der.), *The Oxford Handbook of Gender and Conflict* (New York: Oxford University Press): 105–118.

Özkan, Seher Selin (2019), *Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 1325 Sayılı Kararı ve Karar Kapsamında Ulusal eylem planı hazırlanması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Peace Women (2023), “Resolutions”, <http://www.peacewomen.org/why-WPS/solutions/resolutions> (05.02.2023).

Powell, Catherine (2017), “How Women Could Save the World, If Only We Would Let Them: From Gender Essentialism to Inclusive Security”, *Yale Journal of Law and Feminism*, 28 (2): 271-326.

Pratt, Nicola (2013), “Reconceptualizing Gender, Reinscribing Racial–Sexual Boundaries in International Security: The Case of UN Security Council Resolution 1325 on Women, Peace and Security”, *International Studies Quarterly*, 57: 772–783.

Pratt, Nicola ve Sophie Richter-Devroe (2011), “Critically Examining UNSCR 1325 on Women, Peace and Security”, *International Feminist Journal of Politics*, 13 (4): 489-503.

Sahin, Bilge (2020), *Sexual Violence Crimes and Gendered Power Relations: Bringing Justice to Women in the Democratic Republic of the Congo* (New York: Routledge).

Sahin, Bilge (2021), “Toplumsal Cinsiyet, Savaş ve Hukuk: Kongo Demokratik Cumhuriyeti’nde Cinsel Şiddet Suçları”, *Fe Dergi*, 13 (1): 57-70.

Shepherd, Laura J. (2008), “Power and Authority in the Production of United Nations Security Council Resolution 1325”, *International Studies Quarterly*, 52 (2): 383-404.

Shepherd, Laura J. (2016), “Making War Safe For Women? National Action Plans and the Militarisation of the Women, Peace and Security Agenda”, *International Political Science Review*, 37 (3): 324–335.

Shepherd, Laura J. (2021), “Listen to Women When Creating Peace Initiatives” Megan McKenzie ve Nicole Wegner (Der.), *Feminist Solutions for Ending War* (London: Pluto Press): 216-230.

SIPRI (2022), “Women in Multilateral Peace Operations in 2022: What is the State of Play?”, *Stockholm International Peace Research Institute*, https://www.sipri.org/sites/default/files/2022-10/women_in_multilateral_peace_operations_in_2022-what_is_the_state_of_play.pdf (4.07.2023).

Thomson, Jennifer (2019), “The Women, Peace, and Security Agenda and Feminist Institutionalism: A Research Agenda”, *International Studies Review*, 21: 598–613.

Thomson, Jennifer ve Sophie Whiting (2022), “Women, Peace and Security National Action Plans in anti-gender governments: The cases of Brazil and Poland”, *European Journal of International Security*, 7: 531–550.

Tickner, J. Ann (2019), “Peace and Security from a Feminist Perspective” Sara E. Davies ve Jacqui True (Der.), *The Oxford Handbook of Women, Peace and Security* (New York: Oxford University Press): 15-25.

Tickner, J. Ann ve Jacqui True (2018), “A Century of International Relations Feminism: From World War I Women’s Peace Pragmatism to the Women, Peace and Security Agenda”, *International Studies Quarterly*, 62 (2): 221–233.

Tryggestad, Toruun L. (2009), “Trick or Treat? The UN and Implementation of Security Council Resolution 1325 on Women, Peace, and Security”, *Global Governance*, 15 (4): 539-557.

Yadav, Punam ve Denise M. Horn (2021), “Continuums of Violence: Feminist Peace Research and Gender-Based Violence”, Tarja Väyrynen, Swati Parashar, Élise Féron ve Catia C. Confortini (Der.), *Routledge Handbook of Feminist Peace Research* (Abingdon, Oxon: Routledge): 105-114.

Vahedi, Luissa, Susan A. Bartels ve Sabine Lee (2021), “Even Peacekeepers Expect Something in Return: A Qualitative Analysis of Sexual Interactions Between UN Peacekeepers and Female Haitians”, *Global Public Health*, 16 (5): 692-705.

Weiss, Cornelia (2022), “Creating UNSCR 1325: Women who served as initiators, drafters, and strategists”, Rebecca Adami ve Dan Pleach (Der.), *Women and the UN: A New History of Women’s International Human Rights* (New York: Routledge): 139-160.

Wibben, Annick T.R. (2020), “Everyday Security, Feminism, and the Continuum of Violence”, *Journal of Global Security Studies*, 5 (1): 115–121.

WILPF (2019), “What We Think about the New Women, Peace and Security Resolution”, <https://www.wilpf.org/what-we-think-about-the-new-women-peace-and-security-resolution/> (25.01.2023).

Wright, Hannah (2020), “Masculinities perspectives: advancing a radical Women, Peace and Security agenda?”, *International Feminist Journal of Politics*, 22 (5): 652-674.